

Stenografisch verslag van een openbaar verhoor in het kader van de parlementaire enquêtecommissie Woningcorporaties op 7 juli 2014 in de Enquêtezaal van het Logement te Den Haag.

Gehoord wordt: mevrouw Liesbeth Spies

Aanvang: 13.30 uur

Voorzitter: Van Vliet

Griffier: Haveman-Schüssel

Verder zijn aanwezig de commissieleden Bashir, Groot, Hachchi, Mulder en Oskam.

De **voorzitter**: Goedemiddag iedereen. Aan de orde is het openbaar verhoor van mevrouw Spies. Mevrouw Spies, ik heet u welkom namens de parlementaire enquêtecommissie Woningcorporaties. Wij doen onderzoek naar opzet en werking van het hele stelsel van woningcorporaties. Wij kijken dus ook naar incidenten om te kunnen beoordelen of deze voortvloeien uit het stelsel. Vandaag concentreren wij ons wederom op voormalig bewindspersonen. We zijn bij u beland, mevrouw Spies. U bent de laatste minister die in die periode actief was waarin wij ons mandaat van de Kamer hadden gekregen. Wij kijken naar de verantwoordelijkheid van de regering -- dat loopt in dit geval via u -- en in dat verband bent u opgeroepen als getuige. Dit verhoor vindt onder ede plaats. U koos ervoor om de eed af te leggen, inhoudende dat u de gehele waarheid en niets dan de waarheid zult zeggen.

Ik verzoek u te gaan staan en mij na te zeggen: zo waarlijk helpe mij God almachtig.

Mevrouw **Spies**: Zo waarlijk helpe mij God almachtig.

De **voorzitter**: Dank u wel, u staat onder ede. Neemt u plaats. De microfoon staat aan en die kan aanblijven. We gaan snel beginnen, want meerdere leden van de commissie willen graag vragen aan u stellen.

Mevrouw Spies, u bent op 16-11-2011 aangetreden als minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties. U bent ongeveer elf maanden minister. Zeven maanden lang bent u demissionair minister. U volgt de tussentijds vertrekkende minister Donner op. Tijdens de overdracht praat hij u bij over drie onderwerpen, bleek uit ons onderzoek. Een van die onderwerpen betreft het dossier Vestia. Dat is de corporatie die op dat moment in zeer grote financiële problemen verkeert, vooral als gevolg van een zeer grote portefeuille aan derivaten. U bent de minister die een oplossing moet zoeken voor dat probleem. Onze commissie heeft vragen over die aanpak van dat derivatenprobleem van Vestia vanaf het moment dat u aantrad. Daarnaast heeft zij wat vragen over het beleid, de politieke hoofdstroom. Ik geef het woord graag aan collega Bashir.

De heer **Bashir**: Mevrouw Spies, wanneer wist u dat u minister Donner zou opvolgen?

Mevrouw **Spies**: Begin december

De heer **Bashir**: Begin december? Dat was dus ongeveer twee weken voor uw aantreden?

Mevrouw **Spies**: De precieze datum weet ik niet meer. Ik heb in de week voor 16 december ook nog met de minister-president gesproken, wat gebruikelijk is. Maar het verzoek is begin december gedaan en de overweging en de afweging zijn toen ook gemaakt.

De heer **Bashir**: Hebt u, voordat u minister werd, ambtelijk gesproken met het departement?

Mevrouw **Spies**: Nee, ambtelijk zeker niet.

De heer **Bashir**: Dus u bent over bijvoorbeeld de problemen van Vestia vooraf niet ambtelijk geïnformeerd?

Mevrouw **Spies**: Absoluut niet. Ik ben op 16 december, na mijn beëdiging, door de heer Donner voor het eerst over Vestia geïnformeerd.

De heer **Bashir**: U bent op 16 december als minister aangetreden. U hebt op die dag ook een gesprek gehad met voormalig minister Donner. Wat hebt u toen met hem besproken?

Mevrouw **Spies**: Uw voorzitter had het in zijn introductie helemaal bij het rechte eind. Na de beëdiging, de kennismaking met de ambtelijke top en de eerste contacten met de media trek je je met je voorganger terug in de ministerskamer. Daar zijn drie onderwerpen aan de orde geweest, namelijk Curaçao, de AIVD en een groot vraagstuk in de volkshuisvesting en dat was Vestia.

De heer **Bashir**: Wat vertelde minister Donner u?

Mevrouw **Spies**: Hij vertelde mij dat het hem zeer speet dat hij mij met een heel groot en veelomvattend vraagstuk moest confronteren, dat er een woningbouwcorporatie was met de naam Vestia die in heel grote financiële problemen verkeerde, dat hij verwachtte dat ik daar heel veel van mijn tijd aan moest besteden en dat ik daaraan heel veel aandacht moest geven.

De heer **Bashir**: Dit was volledig onverwacht?

Mevrouw **Spies**: Op dat moment raakte ik pas op de hoogte van de problemen die bij Vestia aan de orde waren.

De heer **Bashir**: Was u verrast?

Mevrouw **Spies**: Jazeker.

De heer **Bashir**: Had u dit niet liever willen weten voordat u bij het kruisje tekende?

Mevrouw **Spies**: Je maakt rationeel en deels emotioneel een afweging voordat je minister wordt. Je maakt een inschatting van dat wat de portefeuille in positieve zin en in negatieve zin voor jou in petto kan hebben en als het zover is, heb je het te nemen zoals het komt.

De heer **Bashir**: Dus het antwoord is nee?

Mevrouw **Spies**: Het antwoord is dat ik geconfronteerd werd met Vestia en dat ik daarmee naar beste eer en geweten aan de slag ben gegaan.

De heer **Bashir**: Ja. Minister Donner heeft tot dan toe gewerkt aan het geven van een aanwijzing. Toen hij de aanwijzing wilde geven en Vestia onder verscherpt toezicht wilde plaatsen, werd hij geconfronteerd met clausules die feitelijk zijn bevoegdheden buiten spel zetten. Wat was uw eerste reactie toen u hiervan in kennis werd gesteld?

Mevrouw **Spies**: Die reactie zal een hele hoop dimensies hebben gehad, maar verbazing, verwondering en boosheid zijn in ieder geval emoties die dan bij je boven komen. Als je geïnformeerd wordt over het dossier en een corporatie van die omvang die puur speculatief en totaal niet met het oog op de volkshuisvesting aan het handelen is geweest en je ook nog eens geconfronteerd wordt met het feit dat er derivaten zijn die zulke giftige clausules bevatten dat daardoor de facto het wettelijk toezicht onmogelijk wordt gemaakt, word je daar buitengewoon chagrijnig van. Je moet jezelf tegelijkertijd goed bewust zijn van alle risico's die die clausules met zich meebrengen. Met de beperkte mogelijkheden die er dan nog zijn, moet je proberen om toch zo goed mogelijk te handelen.

De **voorzitter**: Ik maak even een punt van orde. Ik moet helaas even als voorzitter inbreken. Er is een onvoorziene omstandigheid, mevrouw Spies. De eed moet opnieuw worden afgelegd. U stak namelijk de linkerhand

omhoog en ik ben erop geweest dat dit helaas niet geldig is. Het spijt me zeer dat we het opnieuw moeten doen, maar we moeten ons wel keurig aan de regeltjes houden. We gaan het verhoor daarna gewoon vervolgen, is mijn pragmatische voorstel. U legt alleen de eed even tussendoor af. U hebt ervoor gekozen om de eed af te leggen, inhoudende dat u de gehele waarheid en niets dan de waarheid zult zeggen.

Wilt u gaan staan, de vingers van de rechterhand opheffen en mij nazeggen? Zo waarlijk helpe mij God almachtig.

Mevrouw **Spies**: Zo waarlijk helpe mij God almachtig.

De **voorzitter**: Nu staat u onder ede. Mevrouw Spies, hartelijk dank. Gaat u zitten. Excuses, maar we moeten het even goed doen.

Mevrouw **Spies**: Ik was mij er niet van bewust.

De **voorzitter**: Ik was mij daarvan ook niet bewust, maar ik heb het hiermee recht gezet. Mijnheer Bashir, u vervolgt.

De heer **Bashir**: We waren gebleven bij de giftige clausules in de derivatencontracten. U was op 16 december minister geworden. Vervolgens hebt u wekelijks de ministerraad bijgewoond. Wat hebt u daar ingebracht over Vestia?

Mevrouw **Spies**: Op de eerste ministerraad waar ik als minister aanwezig was -- dat was op 23 december -- heb ik de collega's geïnformeerd over de omvang van het vraagstuk, de ingewikkeldheden die de aanpak van dat vraagstuk met zich meebracht en de manier waarop we de Kamer daarover zouden informeren.

De heer **Bashir**: Was de ernst van de situatie meteen voor iedereen duidelijk?

Mevrouw **Spies**: Ik kon goed merken dat het woord "Vestia" niet voor het eerst viel in de ministerraad. Ik heb geprobeerd om het probleem in volle omvang -- dat was in die week in de volle omvang bekend -- te schetsen. Ook probeerde ik te schetsen hoe ongemakkelijk het was dat je eigenlijk met je handen op je rug gebonden als toezichthouder en verantwoordelijke voor het stelsel, toch moest proberen te sturen. Ik heb daar een lijn uitgezet waarvan ik dacht dat deze de beste was. Ik heb daar ook het mandaat gekregen om volgens die lijn te handelen.

De heer **Bashir**: U had het ook over het informeren van de Tweede Kamer. Wat hebben uw collega's u geadviseerd? Hebben zij u geadviseerd om de Tweede kamer te adviseren of hebben ze u geadviseerd om dat niet te doen?

Mevrouw **Spies**: De conclusie was dat we besloten hebben om de Kamer vertrouwelijk te informeren. Diezelfde avond heb ik geprobeerd om de meeste woordvoerders persoonlijk telefonisch te informeren. Op 27 december is er vertrouwelijk een brief aan de Kamer bij de griffie ter inzage gelegd.

De heer **Bashir**: U hebt alle woordvoerders van de Tweede Kamer persoonlijk gebeld?

Mevrouw **Spies**: Ik heb ze allemaal gebeld, maar ik heb ze op dat moment niet allemaal aan de lijn gekregen. Het was 23 december, dus de Kamer was net met kerstreces. Het was aan de vooravond van het kerstdiner van het kabinet. De mensen die ik toen niet persoonlijk gesproken had, heb ik in de dagen daarna alsnog gesproken.

De heer **Bashir**: Uw voorganger had besloten om de Tweede Kamer niet te informeren. U besloot om de Kamer wel te informeren. Waarom die andere taxatie?

Mevrouw **Spies**: Mijn voorganger had besloten de Tweede Kamer te informeren in de vorm van de aanwijzing die hij van plan was te geven.

De heer **Bashir**: Die nooit kwam.

Mevrouw **Spies**: Die kon er niet komen, omdat ongeveer op het moment van mijn aantreden bekend werd welke clausules er in die derivatencontracten stonden. Die clausules maakten het de facto onmogelijk om een aanwijzing te geven, want dat zou een ingreep in het toezicht zijn. Dat zou in die derivatencontracten als een event aangeduid worden waardoor ze ogenblikkelijk opeisbaar zouden worden. Daardoor zouden de problemen bij Vestia alleen maar groter kunnen worden.

De heer **Bashir**: Maar in feite was de situatie dus niet zo veel veranderd. Eerst was er geen aanwijzing. Toen u kwam, was er nog steeds geen aanwijzing. Uw voorganger besloot om de Kamer niet te informeren. U besloot om dat wel te doen.

Mevrouw **Spies**: Nee, mijn voorganger wilde de Kamer via die aanwijzing informeren, maar bij mijn aantreden werd duidelijk dat die niet gegeven kon worden. Met het gegeven dat die aanwijzing niet gegeven kon worden, moest ik op zoek naar een andere manier om de Kamer in ieder geval te informeren over de omvang van het vraagstuk en over de financiële risico's die dat voor de Staat met zich mee zou kunnen brengen. De route van de aanwijzing was afgesloten. Dat is de normale manier waarop in dit soort situaties de Kamer geïnformeerd wordt, maar die weg kon in deze situatie niet bewandeld worden, hoe ongelukkig dat ook was.

De heer **Bashir**: Mevrouw Spies, u zei net dat u de woordvoerders zelf hebt gebeld. Hebt u later afzonderlijke Kamerleden telefonisch bijgepraat over de problemen bij Vestia?

Mevrouw **Spies**: Ik heb hen toen persoonlijk gebeld en vertrouwelijk geïnformeerd. Daarna zijn er in mijn herinnering nog nauwelijks individuele

contacten met woordvoerders geweest over deze specifieke situatie. Toen hebben we het namelijk via het reguliere kanaal gedaan, dat van het informeren van de vaste Kamercommissie. Dat deden wij middels de vertrouwelijke brief en later in een vertrouwelijk debat.

De heer **Bashir**: U zei: daarna zijn er nauwelijks individuele gesprekken gevoerd.

Mevrouw **Spies**: Volgens mij niet. Ik kan me die niet herinneren.

De heer **Bashir**: Ook niet individuele Kamerfracties? Ik noem bijvoorbeeld de woordvoerder van de VVD-fractie.

Mevrouw **Spies**: Nee. Mevrouw De Boer was toen de woordvoerder namens de VVD-fractie. Ik heb haar telefonisch niet persoonlijk nader geïnformeerd, anders dan anderen.

De heer **Bashir**: Oké. Er wordt gekozen voor een gezamenlijke aanpak van de problematiek met de minister van Financiën. Was het uw keuze om Financiën erbij te betrekken?

Mevrouw **Spies**: Er werd niet gekozen voor een aanpak van de problematiek in samenwerking met het ministerie van Financiën. Ik heb op 23 december een aanpak aan het kabinet voorgesteld en daarmee is het akkoord gegaan. In januari heb ik een stuurgroep in het leven geroepen waarin ik alle verschillende kwaliteiten en capaciteiten en deskundigheden heb samengebracht. Daar is ook de agent van Financiën voor uitgenodigd. Ook de Nederlandsche Bank is daar wel eens in adviserende zin in opgetreden. Maar dat was niet een combinatie van BZK en Financiën. Dat was een stuurgroep die dit dossier onder mijn verantwoordelijkheid ging aanpakken.

De heer **Bashir**: U zegt dus dat u zelf een aanpak aan de ministerraad hebt voorgelegd en dat hij daarmee vervolgens akkoord is gegaan?

Mevrouw **Spies**: Dat klopt.

De heer **Bashir**: Dat was uw aanpak?

Mevrouw **Spies**: Dat was mijn aanpak.

De heer **Bashir**: U zegt dat u de Nederlandsche Bank en de agent van Financiën erbij hebt betrokken. De problematiek was financieel van aard, bijvoorbeeld ingewikkelde derivaten. Daarom werd ook de agent van Financiën erbij gehaald. Waarom gebeurde dat pas in januari?

Mevrouw **Spies**: Ik ben in januari aan de slag gegaan met die interdepartementale werkgroep, stuurgroep of taskforce; hoe je die ook wilt noemen. Eerder zijn er wel degelijk contacten geweest -- ik kreeg die ook met de dossiers overgedragen -- met heel veel verschillende personen binnen de Rijksdienst en daarbuiten om hen gericht te vragen, hun expertise in te zetten en hun licht te laten schijnen over dit vraagstuk.

De heer **Bashir**: Uiteindelijk wordt de agent pas in januari betrokken bij de werkgroep die u instelt.

Mevrouw **Spies**: Ik heb begrepen dat er eerder contacten zijn geweest met medewerkers. Ik heb de naam "Van den Berg" wel eens gehoord en de naam "Wilders" is verschillende keren gevallen, maar ook een extern bureau werd genoemd dat heel veel financiële expertise heeft. En ook de heer "Boot" is gevraagd die toen volgens mij nog commissaris was bij het WSW. Vanwege zijn specifieke deskundigheid is hem gevraagd om mee te kijken en te adviseren over een probleem in de volkshuisvesting in Nederland dat uniek was in aard en omvang.

De heer **Bashir**: Dan nog steeds de vraag: het was een financieel vraagstuk met ingewikkelde derivaten. Het ligt dan voor de hand dat Financiën daarbij meteen op een formele manier betrokken wordt. Dat gebeurt echter pas in januari, vier of vijf maanden nadat de problemen bekend worden.

Mevrouw **Spies**: Mijn beleving van de feiten is een andere, namelijk die dat er sinds het bekend worden van het feit dat er bij Vestia problemen waren heel veel inspanningen zijn gedaan om de onderste steen boven te krijgen. Vestia was buitengewoon onwillig om informatie te delen en volledig inzage te geven in het dossier. Zelfs het inzage geven in de contracten is pas in de loop van december gebeurd. Gedurende die maanden is er op tal van manieren geprobeerd om ook met mensen binnen de kleine kring buiten BZK contact te hebben om hun expertise te gebruiken. Daarmee ben ik in januari gewoon doorgedaan, maar dat deed ik in de vorm van die interdepartementale werkgroep waarin verschillende mensen hebben gefunctioneerd.

De heer **Bashir**: Wie had eigenlijk de facto de regie over de werkgroep?

Mevrouw **Spies**: Dat was ik.

De heer **Bashir**: Dat was u, dus niet Financiën. Financiën had immers toch meer kennis van Financiën en er zaten mensen van Financiën bij.

Mevrouw **Spies**: Ik begrijp niet zo goed waar uw vraag vandaan komt, maar ik ben degene die de werkgroep heeft ingesteld en ik ben degene aan wie de werkgroep rapporteerde.

De heer **Bashir**: We doen aan waarheidsvinding, dus we willen gewoon weten hoe het gegaan is.

Mevrouw **Spies**: De feiten zijn dat ik de groep heb ingesteld, dat de groep aan mij rapporteerde en dat ik besloot op adviezen van die groep.

De heer **Bashir**: Er is een lijn ingezet door minister Donner op het moment dat de problemen bekend werden. Hebt u die lijn gevolgd, of bent u daarvan afgeweken? Kunt u ons dat vertellen?

Mevrouw **Spies**: Ik heb die lijn gevolgd, in die zin dat hij ervoor heeft gezorgd dat in ieder geval alle relevante informatie boven tafel is gekomen die bekend moest worden voordat aan een aanpak kon worden begonnen. Het zou mij een lief ding waard geweest zijn als ik de aanpak zoals hij die voorstond, namelijk die van het geven van een aanwijzing, ook had kunnen volgen. Vanwege die juridische risico's, moesten we daar echter van afzien. Die keuze heb ik uiteindelijk gemaakt omdat de contracten op de dag van mijn aantreden het departement bereikten en het advies van de landsadvocaat in de eerste dagen na mijn aantreden beschikbaar kwam en daar was geen woord Spaans bij. Heel duidelijk was dat het geven van een aanwijzing tot het onmiddellijk inroepen van een aantal events zou leiden. Die aanpak was op dat moment dus niet mogelijk omdat de risico's niet alleen voor Vestia veel groter zouden zijn maar die zouden dat ook zijn voor de Nederlandse Staat en de gemeenten Rotterdam en Den Haag.

De heer **Bashir**: Kunt u nog heel kort aan ons vertellen wat het verschil was tussen uw aanpak en die van uw voorganger?

Mevrouw **Spies**: Ik kon, vanwege de juridische risico's ... Het geven van een aanwijzing zou op basis van de contracten die door Vestia waren afgesloten met heel veel verschillende financiële instellingen, als een event geduid worden. Dat was de conclusie van onder anderen de landsadvocaat die onomstotelijk vaststond. We wilden een event voorkomen omdat die contracten dan ogenblikkelijk opeisbaar zouden worden. Dat zou tot een acuut liquiditeitsvraagstuk bij Vestia geleid hebben. Er had dan een bijstorting moeten worden gedaan van misschien wel vele miljarden.

De heer **Bashir**: Nu vertelt u wat de feitelijke zaak was. Mijn vraag was gericht op uw aanpak. U zegt dat minister Donner een aanwijzing wilde geven. Die is er niet gekomen in verband met de clausules in de derivatencontracten. Wat hebt u gedaan?

Mevrouw **Spies**: Ik heb mij eerst vergewist van de omvang van het vraagstuk en de risico's die er ten aanzien van welke aanpak dan ook zouden kunnen

zijn. In de eerste week na mijn aantreden heb ik met mijn adviseurs een aanpak geprobeerd "uit te stippelen". We zouden een paar dingen gaan doen. We zouden proberen om dit vraagstuk binnen het financiële solidariteitssysteem van de volkshuisvesting op te lossen, dus zodanig dat dit via het Centraal Fonds en het WSW mogelijk was. We zouden dit dus binnen de financiële solidariteit oplossen. Dat betekende ook dat we dat alles moesten doen op een zodanige manier dat het erop leek dat Vestia in the lead bleef. Bij iedere vorm van change of control hadden die events namelijk geactiveerd kunnen worden. Ik kan daar zo meteen iets meer over zeggen. Ik heb ook gezegd dat we het met elkaar zouden doen, dus met alle verantwoordelijken die een rol hadden in dat systeem: met het Centraal Fonds, het WSW, BZK en de agent van Financiën. We hadden namelijk alle kennis en expertise nodig om dit vraagstuk op te lossen. Dat betekende ook dat niemand naar elkaar zou gaan wijzen om zijn straatje schoon te vegen. Ik heb dan ook vrijwel vanaf het begin gezegd dat de vraag hoe dit alles zo heeft kunnen komen, beantwoord zou moeten worden. Die vraag zou ik niet beantwoorden. Het WSW zou dat ook niet doen en het Centraal Fonds ook niet. Wij zouden daarvoor een aparte commissie in het leven roepen die onafhankelijk van onze directe betrokkenheid de vraag moest beantwoorden hoe het zo ver kon komen en op welke wijze het toezicht verder versterkt kon worden. Dat is de commissie-Hoekstra geweest.

De **voorzitter**: Dank u wel, mijnheer Bashir. Mevrouw Spies, voordat u minister werd had u een prachtige baan als gedeputeerde in Zuid-Holland. Daarna nam u een minstens zo fantastische baan aan, namelijk die van minister. Had u toch niet liever van tevoren geweten dat dit pijnpuntendossier van Vestia op uw tafel gedropt zou worden?

Mevrouw **Spies**: Ik heb een heel ingewikkelde maar ook een heel prachtige tijd gehad in de functie van minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties met mooie dingen, maar ook heel ingewikkelde dossiers hoorden daarbij. Als ik achteraf op die baan terugkijk, had ik die niet willen missen.

De **voorzitter**: Duidelijk. Wat zijn uw overwegingen als minister geweest om toch de Tweede Kamer te informeren, al gebeurde dat vertrouwelijk?

Mevrouw **Spies**: In de eerste plaats voel je je ... vanwege de financiële risico's voor de Staat in het geval dat de rente verder daalde en er bijgestort moest worden in het kader van die liquiditeitsvraagstukken waarmee Vestia geconfronteerd kon worden. Die rente daalde de eerste week na mijn aantreden ook nog eens lelijk, dus dat risico van margin calls was er dag in, dag uit. Ik vond dat ik het punt van het financiële risico voor de Staat met de Kamer moest delen. Ik heb dat ook in de ministerraad besproken. Daar was ook de ervaring, bijvoorbeeld ten aanzien van de financiële crisis van de banken, dat zelfs in tijden waarin politiek gezien de klippen hoog kunnen gaan en er vertrouwelijke informatie met de Kamer gedeeld kon worden ... Die informatie bleef ook echt vertrouwelijk, dus dat was voor mij wel een handvat. Ik moest overigens kiezen uit twee kwaden: niet informeren of vertrouwelijk informeren. Mijn stellige overtuiging was dat het niet mogelijk was om de Kamer openbaar te informeren. Toen heb ik gekozen voor de minst slechte variant, namelijk die van het vertrouwelijk informeren van de Kamer.

De **voorzitter**: Dat vertrouwelijk informeren valt ook onder het informeren van de Tweede Kamer. Dat is duidelijk. U spreekt over de financiële risico's voor de Staat et cetera. Wist u dat de directeur-generaal van het ministerie Wonen uw voorganger, minister Donner, al eerder had geadviseerd om de Kamer te informeren?

Mevrouw **Spies**: Nee, dat wist ik niet.

De **voorzitter**: U spreekt net zelf over het financiële belang. U voelde zich ertoe gezet om de Kamer te informeren. Uw voorganger, minister Donner, voelde zich daartoe helemaal niet gezet en hij deed dat ook niet. Kunt u iets zeggen over dat verschil van opvatting?

Mevrouw **Spies**: In mijn beleving -- zo hoorde ik het hem ook zeggen -- was er geen sprake van een verschil van opvatting, want hij had de Kamer willen informeren nadat dat hij de aanwijzing had gegeven. Dat kon hij niet doen. Op dat moment was wel duidelijk hoe groot en ingewikkeld het vraagstuk was. Ik moest dus met in het achterhoofd de onmogelijkheid van in het openbaar via de aanwijzing informeren van de Kamer, een keuze maken die misschien minder optimaal was maar die gegeven de omstandigheden in mijn beleving de enige denkbare was.

De **voorzitter**: Er zat natuurlijk wel wat tijd tussen het moment waarop bleek dat het geven van die aanwijzing vanwege die clausules niet kon worden gegeven en het moment waarop minister Donner opstapte en hij het dossier aan u overdroeg. In die tussenliggende tijd heeft hij als minister besloten om de Kamer nog steeds niet te informeren, ook niet op vertrouwelijke basis. Het financiële belang voor de Staat dat u net aanroerde, was voor hem geen doorslaggevende reden. Hij zei: ik heb geen oplossing, dus dan ga ik ook niet informeren. Maar u had die oplossing toch ook nog niet?

Mevrouw **Spies**: Als ik het heel feitelijk probeer terug te halen, herinner ik me dat er ongeveer drie uur zat tussen het bekend worden van de clausules en mijn aantreden. Die clausules zijn toen ook voor advies aan de landsadvocaat voorgelegd. De landsadvocaat heeft mij op die zondag of maandag, op 18 of 19 december, met klem ontraden om dit in het openbaar te bespreken. Ik weet dus niet welk moment er voor de heer Donner geweest zou zijn om de Kamer op welke manier dan ook te informeren. Uiteindelijk was dat voor mij niet zo relevant. Ik werd geconfronteerd met een heel groot vraagstuk en ik heb op mijn manier, naar beste eer en geweten, geprobeerd te handelen.

De **voorzitter**: Zeker. Daarom zei ik ook dat u uw eigen afweging maakte. Ik ga even met u naar 21 december 2011. Op dat moment ontbood u op het ministerie zowel de heer Staal, de directievoorzitter als de heer Moolenaar, de toenmalige voorzitter van de raad van commissarissen van Vestia. Nadien deed u een uitspraak in de media, namelijk: een pyromaan kun je niet een

brand laten blussen. In het gesprek op 21 december 2011 hebt u rechtstreeks en persoonlijk aangedrongen op het vertrek van de heer Staal uit Vestia.

Mevrouw **Spies**: Ik heb niet alleen de voorzitter van de raad van commissarissen ontboden, maar ik heb de hele raad van commissarissen ontboden. Die was volgens mij op dat moment niet volledig en die was ook niet voltallig aanwezig. Degenen die aanwezig konden zijn, waren er echter wel. In mijn herinnering waren er meer mensen dan slechts de heer Moolenaar. Maar goed, dat is een detail.

De **voorzitter**: Was de heer Staal daar niet bij?

Mevrouw **Spies**: De heer Staal was er ook bij. Jazeker, maar niet alleen de waarnemend voorzitter, de heer Moolenaar, was uitgenodigd. Ik heb in dat gesprek in mijn herinnering niet aangedrongen op het vertrek van de heer Staal. Ik heb wel aangegeven -- zo staat het volgens mij ook in de brief van 27 december aan de Kamer -- dat er bij Vestia zo snel mogelijk een governancestructuur moest komen. Dat hield in dat er minimaal twee bestuursleden naast de heer Staal benoemd moesten worden. Dat kon, want in de statuten en in het directiestatuut van Vestia was ruimte voor een driehoofdige raad van bestuur. Die was echter de facto nooit ingevuld.

De **voorzitter**: Juist. Hebt u bij die gelegenheid ook aangedrongen op het vertrek van de raad van commissarissen?

Mevrouw **Spies**: Ik heb aangegeven dat de raad van commissarissen naar mijn overtuiging vlot vernieuwd moest worden. Die moest aangevuld en vernieuwd worden.

De **voorzitter**: En inhoudelijk? Wat eiste u op dat ogenblik van Vestia wat maatregelen betreft?

Mevrouw **Spies**: Ik eiste dat Vestia volledig medewerking zou geven aan alles wat wij noodzakelijk vonden voor het oplossen van het vraagstuk. Bij monde van de heer Moolenaar is dat uitgesproken.

De **voorzitter**: Korte tijd later verdwijnt de heer Staal inderdaad uit beeld. In de raad van commissarissen beweegt het een en ander. De heren Wevers -- hij was financieel directeur -- en de heer De Vries -- hij was de treasurer die aan de slag ging met die derivaten -- bleven nog behoorlijk wat maanden bij Vestia. Was er op uw niveau niet het besef van doorpakken in die zin dat deze mensen ook meeblieden aan dat vuur?

Mevrouw **Spies**: Er was een aantal mensen bij Vestia dat naar mijn stellige overtuiging gruwelijk verkeerde dingen heeft gedaan. De heer Staal was daarvoor verantwoordelijk. Ik vond dus dat het uitbreiden van de raad van bestuur de hoogste prioriteit had. Ik zag ook graag dat de heer Staal vertrok. Dat zal geen verbazing wekken, maar daarvoor gold -- dat hebben we heel dringend bij de raad van commissarissen neergelegd -- dat dit volgens de clausules in de derivaten niet als een change of control gezien moest kunnen worden. Er moest dus een constructie gevonden worden die inhield dat de raad van commissarissen en de heer Staal in goed overleg met elkaar besloten dat zij uit elkaar zouden gaan en dat het dienstverband van de heer Staal bij Vestia zou worden beëindigd.

De **voorzitter**: Uit ons onderzoek komt naar voren dat de heer Staal weggaat op 30 januari 2012 en dat u op 25 januari 2012 een gesprek hebt met de heer Moolenaar, voorzitter van de raad van commissarissen en de heer De Keijzer die als advocaat van corporatie Vestia met hem meegaat. Drong u in het gesprek op 25 januari aan op het vertrek van de heer Staal?

Mevrouw **Spies**: Ja.

De **voorzitter**: Ja?

Mevrouw **Spies**: Ja.

De **voorzitter**: U zei gewoon rechtstreeks dat de beste man zijn koffers moest pakken?

Mevrouw **Spies**: Ja, ik geloof dat ik daarbij ook zelfs het woord "pyromaan" heb gebruikt. Ook tegen de raad van commissarissen heb ik herhaald dat hij vervangen moest worden.

De **voorzitter**: Is er toen, voor zover u weet, door u of uw ambtenaren nog met de heer Moolenaar overlegd over voorwaarden waaronder de heer Staal zou moeten vertrekken, bijvoorbeeld een bruto-ontslaguitkering of iets dergelijks?

Mevrouw **Spies**: Er is in ieder geval aangegeven dat het geen pas zou geven als er een gouden handdruk of iets dergelijks gegeven werd. Er is aangegeven dat wij ons dat niet konden voorstellen gezien de financiële problemen waarin Vestia verkeerde.

De **voorzitter**: Wat zei de heer Moolenaar, de voorzitter van de raad van commissarissen, daarop?

Mevrouw **Spies**: Hij reageerde daar niet op.

De **voorzitter**: Ik ga nog even met u naar de pensioenvoorziening van de heer Staal. De heer Staal vertrekt op 30 januari. Hij ontvangt van Vestia een bruto-uitkering. We hebben gezien dat dat binnen veertig minuten als een nettobedrag gestort werd. Het is een bruto-uitkering van 3,5 miljoen euro. Die bestaat grofweg uit 3,2 miljoen uit aanvulling pensioen en een jaarsalaris van €358.000. Wanneer werd u op de hoogte gebracht van het feit dat de heer Staal toch een bedrag van 3,5 miljoen meekreeg?

Mevrouw **Spies**: Ik werd op de hoogte gebracht kort voordat dit in Het Financieele Dagblad of in het NRC Handelsblad -- het was een van die dagbladen -- gepubliceerd werd.

De **voorzitter**: Vestia zat toen financieel in heel zwaar weer. Hebt u als minister nog aangedrongen op matiging van het bedrag dat hij verder zou krijgen?

Mevrouw **Spies**: Volgens mij was de zaak binnen Vestia al gedaan op het moment dat ik daarover geïnformeerd raakte. Vestia heeft ons zelf niet actief geïnformeerd. Dat neem ik haar kwalijk gezien de gesprekken die we daarvoor hebben gehad. Of deze afspraak voor de rechter houdbaar is, zal moeten blijken in de diverse rechtelijke procedures. Ik heb er toen ook geen misverstand over laten bestaan dat ik de uitkering volkomen ongepast vond en vind.

De **voorzitter**: Was u zelf verrast door die overeenkomst tussen de heer Staal en de commissarissen ten aanzien van dat verhaal?

Mevrouw **Spies**: Ja.

De **voorzitter**: In het verhoor van de heer Staal is ook gebleken dat de uitkering van 3,5 miljoen als aanvulling op het pensioen, inclusief een jaarsalaris, bovenop zijn bestaande pensioenpot kwam waarin allerlei premies waren gestort. Naar schatting was ook dat een paar miljoen. Wist u daarvan?

Mevrouw **Spies**: Daarvan was mij niets bekend.

De **voorzitter**: Denkt u dat u dat had moeten weten?

Mevrouw **Spies**: Ik kan mij nauwelijks voorstellen dat je als minister van alle individuele rechtspositionele afspraken tussen raden van commissarissen en raden van bestuur op de hoogte moet zijn. Deze situatie en andere situaties waren natuurlijk wel aanleiding voor de wetgever om generiek te besluiten in te grijpen. Aedes, de belangenvereniging van de corporaties, heeft besloten om tot een code te komen. Inmiddels is er de Wet normering topinkomens op

basis waarvan dit soort afspraken in de toekomst niet meer gemaakt kan worden. Dat laat onverlet dat er ook recht gedaan zal moeten worden aan bepaalde oude rechtspositionele afspraken.

De **voorzitter**: In onze zoektocht naar de feiten en de waarheid is naar voren gekomen dat het pensioenbedrag van 3,5 miljoen, inclusief een jaarsalaris, bovenop gespaard pensioengeld van de heer Staal kwam. Op 8 maart 2012 vindt er een debat plaats tussen de Tweede Kamer en u over de kwestie Staal en Vestia. Het gaat dan ook over die afkoopsom of hoe je het ook noemen wilt. Daaruit blijkt niet dat het bedrag van 3,2 miljoen bovenop zijn bestaande pensioen komt. Kunt u verklaren waarom dat toen niet aan de Kamer is gemeld?

Mevrouw **Spies**: Ik heb daar geen ... Ik kan daarvan hooguit een inschatting maken, laat ik het zo zeggen.

De **voorzitter**: Ik ben zeer benieuwd!

Mevrouw **Spies**: Mijn inschatting is dat Vestia er wellicht niet alle belang bij had om transparant te zijn over de afspraken die ze met de heer Staal heeft gemaakt en dat zij er dus ook heel veel moeite mee had -- dat is eigenlijk een doorgaande lijn -- om alle feiten helder en transparant op tafel te leggen.

De **voorzitter**: Was zij bang voor wellicht nog meer commotie over die bedragen?

Mevrouw **Spies**: Dat kan ik mij heel goed voorstellen en dan zou er terecht commotie zijn geweest.

De **voorzitter**: Duidelijk. Ik kijk naar de heer Bashir en vraag hem of hij aanvullende vragen heeft op dit punt.

De heer **Bashir**: Wanneer wist u dat de heer Staal naast het bedrag van 3,5 miljoen dat net genoemd werd, een pensioenvoorziening had opgebouwd van een paar miljoen?

Mevrouw **Spies**: Dat heb ik in de verhoren van deze commissie gehoord.

De heer **Bashir**: Het is nooit ter sprake gekomen in de weken voordat de heer Staal wegging?

Mevrouw **Spies**: Nee. Zoals ik al aangaf, waren wij verrast door het feit dat deze afspraken door de raad van commissarissen met de heer Staal zijn gemaakt.

De heer **Bashir**: Er zijn ook Kamervragen gesteld over het bedrag van 3,5 miljoen bij het vertrek van de heer Staal. U schrijft in antwoord daarop ook niet dat er naast dat bedrag een pensioenpotje was. Hebt u toen bij Vestia geïnformeerd of er nog meer geld was?

Mevrouw **Spies**: Wij hebben alle Kamervragen die er werden gesteld tot op het moment van het afsluiten van een overeenkomst met de banken medio juni in overleg met Vestia beantwoord.

De heer **Bashir**: Dank u wel.

De **voorzitter**: Goed. Mevrouw Spies, wij gaan over op de taskforce en de stuurgroep Vestia. Op een gegeven moment waren de omvang en de samenstelling van die gigantische derivatenportefeuille bekend. Onder andere het bureau Cardano had daaraan gewerkt. De heer Staal was weg. Onze commissie ziet dat eigenlijk pas daarna echt het aanpakken van het probleem mogelijk is. Zij ziet dat het startpunt is het neutraliseren van die toezichtsbelemmerende clausules. Is dat een correcte waarneming? Was dat inderdaad de start van de grote aanpak?

Mevrouw **Spies**: Ik denk dat daarmee begonnen kon worden op het moment dat de heren Thielen en Erents bij Vestia hun opwachting maakten. Volgens mij deden ze dat op 1 februari of rond die datum. Dit staat los van het feit dat er toen wat de personele bezetting bij Vestia betreft het een en ander aan voorwerk was gedaan.

De **voorzitter**: Juist. Daarna komen er contacten met de derivatenbanken waarmee Vestia al die contracten had gesloten. Hoe verliep dat contact met die banken?

Mevrouw **Spies**: Die contacten zijn gelegd door twee leden van de raad van bestuur van Vestia. Zij waren althans toen nog lid van de raad van bestuur. Zij wilden nagaan of de bereidheid er was om af te zien van de giftige clausules, de events buiten werking te stellen of dat de bereidheid er was om af te zien van een periode van margin calls met als doel in ieder geval tot stabiliteit te komen. De patiënt verkeerde immers in kritieke toestand. Je wilt graag stabiliseren om vervolgens maatregelen te kunnen nemen. Volgens de heren Erents en Thielen waren de banken daar zeker niet toe bereid. Vanuit de taskforce is er toen nog een keer contact geweest met drie of vier banken.

De **voorzitter**: Wie deed dat?

Mevrouw **Spies**: Ik kan me herinneren dat de heer Wilders op een gegeven moment zei: toen ik de vierde bank met fluwelen handschoentjes aansprak, zei hij dat, als ik niet snel ophield met het stellen van vragen of met het doen van suggesties, de bank dat gesprek ook tot een event zou verklaren.

De **voorzitter**: Dat zeiden de banken?

Mevrouw **Spies**: Dat heb ik mij laten vertellen.

De **voorzitter**: Dat zeiden ze tegen de heer Wilders die bij u gedetacheerd was?

Mevrouw **Spies**: Precies.

De **voorzitter**: En wat was uw persoonlijke betrokkenheid bij het overleg met de banken over die clausules? Was u daarbij persoonlijk betrokken?

Mevrouw **Spies**: Ik was daar persoonlijk niet bij betrokken, anders dan dat ik daarover dagelijks of om de dag geïnformeerd werd.

De **voorzitter**: Een van de betrokken derivatenbanken die veel contracten met Vestia had, was ABN AMRO. Hebt u toen wel gesproken met de baas van ABN AMRO, Gerrit Zalm?

Mevrouw **Spies**: Uit mijn hoofd gezegd, heb ik hem twee keer aan de telefoon gehad.

De **voorzitter**: Kunt u zeggen wanneer dat ongeveer was?

Mevrouw **Spies**: Volgens mij was de eerste keer ergens in april en de tweede keer kan ik me nog iets beter herinneren. Dat was vlak na de start van de onderhandelingen met de banken. Dat was in het pinksterweekend van 2012, dus ergens in mei.

De **voorzitter**: Iets na april was dat.

Mevrouw **Spies**: In mei.

De **voorzitter**: Wie nam het initiatief tot het leggen van dat contact?

Mevrouw **Spies**: Dat deed de heer Zalm.

De **voorzitter**: Wat wilde hij van u?

Mevrouw **Spies**: De tweede keer wilde hij mij er in ieder geval deelgenoot van maken dat hij not amused was over het vestigen van hypotheekrecht

door het WSW op het totale bezit van Vestia. Het was ook de bedoeling dat hij not amused was.

De **voorzitter**: Daar bleef het bij? Het was een soort frustratiepraatje van de heer Zalm?

Mevrouw **Spies**: Nou ja, dan praat je natuurlijk over en weer over de inzet. Hij gaf mij te verstaan dat dit voor ABN AMRO en mogelijk ook voor andere banken in Nederland aanleiding zou zijn om ook aan andere corporaties dan aan Vestia geen krediet meer te verstrekken. Het was dus een beetje spierballentaal en armpje drukken. Dat zal ongetwijfeld vaker gebeuren in een onderhandeling over grote bedragen.

De **voorzitter**: Die spierballentaal werd gebezigd in het tweede telefoongesprek rond Pinksteren?

Mevrouw **Spies**: Ja.

De **voorzitter**: En wat werd er gezegd in het eerste telefoongesprek in april?

Mevrouw **Spies**: Dat was in mijn herinnering meer een gesprek om de verbazing en de verwondering te delen. Ik had niet de indruk dat alle banken -- in totaal waren er elf banken bij Vestia betrokken -- van elkaars portefeuilles op de hoogte waren. Ik had de indruk dat dus ook de banken nogal onaangenaam verrast waren over de omvang van de speculatieve portefeuille die Vestia op een gegeven moment in bezit had. Ik kan me ook wel herinneren dat ik in dat gesprek en in een gesprek met de heer Knot dat later werd gevoerd, mijn verbazing uitsprak over het feit dat dit soort financiële producten door de financiële instellingen als heel normale producten werden beschouwd; financiële producten die wettelijk toezicht de facto onmogelijk maken.

De **voorzitter**: Was de heer Zalm daarover ook verbaasd?

Mevrouw **Spies**: Hij zag dat anders.

De **voorzitter**: Ja? Hoe?

Mevrouw **Spies**: Hij vond dat voor partijen als corporaties de zorgplicht door de bank op een andere manier ingevuld moest worden dan voor particulieren. Hij vond dit soort producten met dit soort clausules niet zo vreemd als ik.

De **voorzitter**: Ging u daar als minister op in op het moment dat de heer Zalm u belde? Ik weet niet hoe dat gaat. Zegt hij dan "mevrouw Spies" of "beste Liesbeth"?

Mevrouw **Spies**: We kennen elkaar al iets langer, dus het was wel "Gerrit" en "Liesbeth". Het was een uitwisseling van standpunten en we kwamen niet ogenblikkelijk nader tot elkaar. Mijn verbazing en verwondering is medio 2012 ook omgezet in een verbod op het gebruik van derivaten met dit soort clausules.

De **voorzitter**: Na dat pinkstertelefoongesprek was de heer Zalm passé of hebt u hem daarna nog gesproken?

Mevrouw **Spies**: Daarna heeft hij in ieder geval niet meer het initiatief genomen tot het voeren van vervolggesprekken. Via een stand still hebben we vervolgens een aantal weken heel stevig onderhandeld. Uit mijn hoofd gezegd heeft dat op 18 juni tot overeenstemming geleid.

De **voorzitter**: Daar deed ABN AMRO ook aan mee?

Mevrouw **Spies**: Ja.

De **voorzitter**: Er waren verschillende scenario's om tot een oplossing te komen van het derivatenprobleem van Vestia. Die scenario's zijn in die taskforce kort de revue gepasseerd. Dat blijkt uit ons onderzoek. Uiteindelijk

werd er toch besloten om te gaan voor het afkopen van allerlei contracten voor zover de banken daaraan meewerkten. Dat was bijna de volledige portefeuille. Viel er nog echt iets te kiezen, ofwel waren er alternatieve scenario's?

Mevrouw **Spies**: In theorie zijn er altijd alternatieven. Het faillissement van Vestia is altijd een alternatief geweest dat genoemd is in die maanden. We hebben ook steeds gesproken over de vraag wat Vestia zelf kon hebben en of het mogelijk was om op basis daarvan een afkoopsom te bepalen. Ten aanzien van de verdeling van die afkoopsom van 2 miljard naar rato is er gesproken over de vraag welk deel voor last en voor rekening van Vestia kwam en voor welk deel er een saneringsheffing kwam van het Centraal Fonds met als gevolg dat ook de andere corporaties moesten meebetalen.

De **voorzitter**: Als je op dat hoge niveau intensief met elkaar overlegt over een oplossing, is dan het faillissement van Vestia een serieuze optie?

Mevrouw **Spies**: Wij hebben steeds geconcludeerd dat dat niet moest gebeuren. Het had zeker gekund, maar dan hadden de Staat en de gemeenten Den Haag en Rotterdam naar alle waarschijnlijkheid in het kader van hun achtervangpositie behoorlijk moeten bijstorten.

De **voorzitter**: Was de heer Wilders van Financiën de sturende kracht bij het trekken van de conclusie dat er geen faillissement moest plaatsvinden?

Mevrouw **Spies**: Die was een van de krachten. Dat was ook de conclusie van het WSW, die van het Centraal Fonds en dat was uiteindelijk ook mijn conclusie.

De **voorzitter**: Oké, dat is het faillissement. In de afgelopen weken hebben wij ook iets gehoord over het uitzitten van de rit; je hebt die 400 derivatencontracten met een onderliggend volume van tientallen miljarden. Was dat naar uw mening een serieuze optie?

Mevrouw **Spies**: Ik vond dat in ieder geval geen serieuze optie, want dan had je nog veertig tot vijftig jaar te maken gehad met die risicovolle, niet-stabiele patiënt. Bij iedere schommeling van de rente of bij iedere verdere rentedaling had Vestia dan geconfronteerd kunnen worden met een liquiditeitsvraagstuk met als gevolg dat er bijstortingen hadden moeten worden gedaan. In het geval van een rentedaling van 1% hadden die bijstortingen misschien wel 2 tot 2,5 miljard kunnen zijn. Bovendien was de vraag geweest of het WSW dat kon blijven borgen. Zou dan ook de triple A-status die het WSW nog steeds heeft, gehandhaafd zijn? Of had het WSW zoveel moeten borgen dat ook die status in gevaar was gekomen met alle negatieve gevolgen van dien voor alle andere corporaties. Die hadden daar dan ook tegen een hogere rente leningen moeten laten borgen. Dat was een heel groot risico. Ik vond het niet verantwoord om met een dermate grote speculatieve portefeuille die niets met de volkshuisvesting te maken had, een ongewisse toekomst van vele jaren tegemoet te gaan.

De **voorzitter**: Deelde iedereen in de taskforce die opvatting?

Mevrouw **Spies**: Ja.

De **voorzitter**: Wie was de grote drive achter de keuze voor het uiteindelijke scenario van het afkopen van die hele handel? U zei dat iedereen daar wel omheen danste. Gaf u zelf de opdracht om daar naartoe te gaan?

Mevrouw **Spies**: U zult ook weleens met uw adviseurs om de tafel hebben gezeten. Op een gegeven moment groei je dan als het ware met elkaar naar een bepaalde conclusie toe. In de periode van onderhandelen met de banken is er geen conclusie getrokken, eerder dan nadat ook ik mijn instemming had gegeven. Ik ben daar dus zeer intensief bij betrokken geweest. Ik was er ook verantwoordelijk voor en heb uiteindelijk de knoop dus doorgehakt.

De **voorzitter**: Ja. Wij begrijpen dat Financiën in ieder geval ook wilde aansluiten bij die optie.

Mevrouw **Spies**: Nou, de heer Wilders wilde aansluiten bij die optie en ik heb de ministerraad ook over de hoofdlijnen geïnformeerd en de voortgang in de onderhandelingen. Van de ministerraad heb ik steeds groen licht gekregen om op deze manier daarmee door te gaan.

De **voorzitter**: Dat kreeg u ook van collega De Jager van Financiën?

Mevrouw **Spies**: Dat kreeg ik van de hele ministerraad.

De **voorzitter**: Wij hebben begrepen dat die andere scenario's vrij snel afvielen. Klopt dat beeld?

Mevrouw **Spies**: Het faillissementsscenario is tot medio mei meegenomen. Je wilt constant hoor en wederhoor plegen. Je wilt ook steeds advocaat van de duivel zijn. Je wilt de "worst case"-scenario en de "best case"-scenario constant naast elkaar hebben. We hebben dat faillissementsscenario misschien niet als heel realistisch beschouwd, maar we hebben het wel steeds aan de orde gehad om te kunnen wegen wat uiteindelijk het minst slechte scenario zou zijn.

De **voorzitter**: Uit alle stukken die wij hebben bekeken blijkt dat u in die tijd nauw optrok met collega De Jager, de minister van Financiën. Gebeurde dat op last van de ministerraad? Moest hij nauw met u optrekken of andersom?

Mevrouw **Spies**: Ik weet niet waar u op doelt? Vanzelfsprekend heb ik op een gegeven moment wekelijks of tweewekelijks geïnformeerd. Ik heb geen levendige herinneringen aan bilaterale contacten of iets in die richting met collega De Jager.

De **voorzitter**: Hij had dus geen bijzondere invloed op het traject?

Mevrouw **Spies**: Nee.

De **voorzitter**: Is in de maanden waarover we nu spreken -- ik doel op april, mei, juni waarin die afkoop met die banken komt -- de Tweede Kamer betrokken geweest bij de vraag welk scenario het zou worden?

Mevrouw **Spies**: Nee.

De **voorzitter**: Kunt u toelichten waarom dat niet gebeurde?

Mevrouw **Spies**: Omdat de Tweede Kamer heel nadrukkelijk had aangegeven dat zij niet langer vertrouwelijk geïnformeerd wilde worden over alles met betrekking tot Vestia. Zij had ook aangegeven dat ik niet op mijn handen hoefde te blijven zitten en dat zij mij achteraf ter verantwoording zou roepen. Op het moment dat ik de afweging maakte -- ik wilde of kon dingen niet in het openbaar met de Kamer delen -- gaf de Kamer aan dat zij niet meer vertrouwelijk geïnformeerd wilde worden.

De **voorzitter**: Volgens mij komt collega Bashir daarop straks even terug. De afkoop van de derivaten -- de oplossing van die 2 miljard met die zogenaamde term sheet ofwel het afkoopcontract -- vindt eigenlijk plaats binnen de bestaande zekerheidsstructuur van het stelsel, bestaande uit het Waarborgfonds, het Centraal Fonds en de saneringsheffing. Het wordt afgewenteld op andere corporaties c.q. op Vestia zelf en dus ook op de huurders -- het gaat niet om de belastingbetaler in het algemeen, maar het gaat wel om huurders van corporaties -- en ik vraag mij af of het ook zo uitpakkt had als die alternatieve scenario's van toepassing waren geweest.

Mevrouw **Spies**: Dat zijn als-danvragen en ik vind het lastig om die te beantwoorden. Ik heb steeds gezegd dat het de minst slechte oplossing was maar dat het nog steeds een slechte oplossing was vanuit het perspectief van de huurders. Zij zijn immers degenen die, hoe zuur dat ook is, een groter deel van de rekening betalen dan wie dan ook, bijvoorbeeld in de vorm van hogere huren of in de vorm van slechter onderhoud of wat dan ook. Dit was onder alle omstandigheden dus niet iets waarop je trots was. Geen enkel misverstand daarover.

De **voorzitter**: Speelden overwegingen van volkshuisvestelijke aard een rol bij de keuze voor de afkoop?

Mevrouw **Spies**: Wij hebben in ieder geval geprobeerd om een modus te vinden waarvan we dachten dat die "draagbaar" was binnen datgene wat we binnen het volkshuisvestelijke systeem hadden afgesproken. Het was heel ingewikkeld om een saneringsheffing van 700 miljoen te doen bij de overige corporaties, zeker gezien de cumulatie aan maatregelen. Maar het was "draagbaar". Vestia ging met die 1,3 miljard die zij moest opbrengen en het saneringsplan dat daaraan ten grondslag lag -- dat werd in die maanden parallel aan het maken van die term sheet gemaakt -- weliswaar een heel zware tijd tegemoet, maar zij had perspectief op een nieuw, veel kleiner Vestia. Dat volkshuisvestelijke belang heeft daarin dus zeker een rol gespeeld.

De **voorzitter**: In de onderhandeling met de banken speelt vestiging van hypotheekrecht door het Waarborgfonds Sociale Woningbouw een forse rol. Er komt een overeenkomst. Dat is redelijk essentieel. Kunt u voor de commissie kort beschrijven hoe het vestigen van het hypotheekrecht op al het vastgoed van Vestia door het WSW is gegaan?

Mevrouw **Spies**: Dat is een heel arbeidsintensieve operatie geweest. Die is vrij snel ter sprake gekomen, maar wij -- Vestia voorop -- hebben vanaf 1 februari geprobeerd om in goed overleg met de banken tot een afkoopsom te komen. Zij waren niet bereid om vrijwillig af te zien van die clauses of van margin calls. Ik denk dat zij vonden dat zij in een vrij comfortabele positie zaten, want er stond heel veel waarde aan vastgoed tegenover, zeker als je uitgaat van de veronderstelling dat ze niet in volle omvang op de hoogte waren van elkaars bestaan. Zij hingen in mijn beleving dus wat achterover, als ik dat zo mag zeggen. We zijn toen op zoek gegaan naar een manier waarop ze wel serieus aan tafel kwamen. Toen kwam het drukmiddel van het vestigen van hypotheekrecht door het WSW als beste optie uit de bus. Daarmee zou het WSW namelijk eerder dan de banken in geval van

faillissement of wat dan ook als preferente schuldeiser op het toneel kunnen komen. Daardoor waren de banken de waarde kwijt die tegenover die derivaten stond. We hebben binnen de taskforce heel goed gesproken over de voors en de tegens daarvan. Toen begon het WSW samen met Vestia met heel veel notariële akten om dat daadwerkelijk geëffectueerd te krijgen. Ik meen dat de laatste notariële akte door de fax rolde op het moment dat de banken zich meldden voor het eerste echte overleg.

De **voorzitter**: Was het doel van het vestigen van het hypotheekrecht toen bereikt?

Mevrouw **Spies**: Ja. Zij waren zeer boos over het feit dat ze ... Dit was namelijk ongeveer de eerste mededeling die gedaan werd nadat men aan tafel was uitgenodigd: we hebben het recht van hypotheek gevestigd, we stoppen met het bijstorten van margin calls en wij willen een stand still voor een x-aantal weken. Toen hebben de banken zich beraden.

De **voorzitter**: Ja, en we hoorden net dat de heer Zalm toen belde.

Mevrouw **Spies**: Ja. Toen zijn er verschillende dingen gebeurd, waaronder dat telefoongesprek met de heer Zalm.

De **voorzitter**: Wie kwam met het idee van het laten vestigen van hypotheekrecht door het WSW?

Mevrouw **Spies**: Dat kan ik mij niet meer goed voor de geest halen. Je had van die sessies met die stuurgroep of met die taskforce of hoe die uiteindelijk ook heette, waarin er ideeën werden uitgewisseld. Tijdens een van die discussies is dit idee aangebracht. Ik weet niet meer of het de heer Schaap, de heer Van der Moolen of de heer Wilders was. Dat durf ik niet meer met zekerheid te zeggen. Dat weet ik gewoon niet meer.

De **voorzitter**: Is dit voornemen vooraf met het kabinet, in de ministerraad, besproken?

Mevrouw **Spies**: Als ik me goed herinner, is dat wel gebeurd. Ja.

De **voorzitter**: We gaan door naar 18 juni 2012. De taskforce enerzijds en banken anderzijds bereiken een overeenkomst, namelijk ineens afkopen met die term sheet voor bijna 2 miljard. Wie waren de onderhandelaars die hiertoe kwamen?

Mevrouw **Spies**: Dat waren uiteindelijk de heer Thielen en de heer Erents namens Vestia.

De **voorzitter**: En de heer Van der Moolen?

Mevrouw **Spies**: De heer Van der Moolen was daar een-op-een bij.

De **voorzitter**: En de heer Wilders?

Mevrouw **Spies**: Volgens mij zat hij in de kamer daarnaast, net als de heer Frequin, de heer Schaap en ... Zij waren in ieder geval in hetzelfde gebouw.

De **voorzitter**: Kunt u kort aangeven wie de leiding had tijdens de onderhandelingen die feitelijk gevoerd werden?

Mevrouw **Spies**: De rolverdeling was nogal eens verschillend. Met de heren Thielen, Erents en Van der Moolen hebt u de drie belangrijkste personen te pakken.

De **voorzitter**: De kartrekkers?

Mevrouw **Spies**: Ja.

De **voorzitter**: Was er in die setting een speciale opdracht die u meegaf aan die onderhandelaars voordat ze echt die kamer in gingen?

Mevrouw **Spies**: Nou ja, er werd in ieder geval heel nadrukkelijk over het mandaat gesproken, over de vraag hoe ver men kon gaan.

De **voorzitter**: Wat hield dat mandaat in?

Mevrouw **Spies**: Iedere keer werden de vorderingen in de onderhandelingen besproken. Uiteindelijk ben ik akkoord gegaan met het resultaat dat op 18 juni is gepresenteerd.

De **voorzitter**: We hebben de heer Van der Moolen van het Centraal Fonds hier gehad. Hij zat daar toen nog. Hij verklaarde voor onze commissie: "Het casino Vestia moest binnen een korte tijdsperiode dicht." Was dat ook de strekking en de urgentie van de boodschap aan banken?

Mevrouw **Spies**: Iedereen kiest daar zijn eigen woorden voor. Ik heb verschillende keren de woorden "uitslaande brand" en "pyromaan" gebruikt. Ik heb het ook wel eens gehad over een bom die op scherp stond. De heer Van der Moolen heeft het woord "casino" gebruikt. Het gevoel van urgentie aan tafel was dat er sprake was van een acuut en heel groot vraagstuk ten aanzien waarvan wij op alle fronten de risico's onderkennen en onschadelijk wilden maken.

De **voorzitter**: Die heer Van der Moolen zei hier ook dat van de totale kosten die de term sheet met zich mee zou brengen de bedoeling was dat een derde door Vestia gedragen moest worden, dat een derde moest worden afgewenteld op de sector -- andere corporaties -- en dat een derde door de banken moest worden gedragen. Kwam die "grosso modo"-verdeling van u?

Mevrouw **Spies**: Wij wilden in ieder geval dat ook de banken pijn leden als gevolg van het in onze ogen toch vrij roekeloos verstrekken en verkopen van dit soort producten. Dat was een opdracht die we logischerwijs ook van de Kamer hadden meegekregen.

De **voorzitter**: Kloppen de verhoudingen die de heer Van der Moolen hier beschreef?

Mevrouw **Spies**: Ik durf niet te zeggen of die precies kloppen. Er zijn allerlei berekeningen gemaakt en die worden nog steeds gemaakt van de schade die de banken hebben geleden. Die hebben allemaal een hoog gehalte van: het zou zo geweest kunnen zijn dat de banken tussen de 500 miljoen en 1,5 miljard aan verlies hebben genomen. Ik durf niet met zekerheid te zeggen of dat een feit is.

De **voorzitter**: Was er nog iemand anders in de directe omgeving van de taskforce die aandrong op een verdeling van een derde, een derde, een derde?

Mevrouw **Spies**: We hebben steeds gezegd dat we de pijn zouden proberen te verdelen en dat de banken niet met de schrik vrij mochten komen.

De **voorzitter**: Uiteindelijk, namelijk op 21 mei 2012 -- u had het er al over -- stopte Vestia met het betalen van die zogenaamde margin calls, die bijstortverplichting op die derivaten. Startten op die datum ook de onderhandelingen?

Mevrouw **Spies**: Ik denk dat toen wel voor iedereen duidelijk was dat de deur dicht ging en dat er een akkoord gesloten moest worden.

De **voorzitter**: Onze commissie heeft vastgesteld dat de marktwaarde van die derivatenportefeuille van Vestia flink schommelde. Die was natuurlijk afhankelijk van rentestanden en allerlei andere factoren. Soms was het minus 2,4 miljard, soms was het minus 3 miljard en soms was het minus 1,9 miljard. Dat was dus nogal wat. Had u, als u dit geweten had, ook een financieel mandaat meegegeven aan die onderhandelende partijen in de zin van: we moeten binnen deze bandbreedte uitkomen, misschien wel op een specifiek bedrag?

Mevrouw **Spies**: Nee. Ik durfde, wilde en kon niet van tevoren aangeven dat het om en nabij de 2 miljard moest uitkomen. Alles is gewisseld: "het zou zus uit kunnen komen", het zo iets in die orde van grootte kunnen zijn. We zijn uiteindelijk tot de conclusie gekomen dat, met alle voorbereidingen van dien ... Het was 21 mei en het ging voor "het eggie, om het maar even zo te zeggen. Maar ook het WSW en het Centraal Fonds hadden allerlei voorbereidend werk gedaan. Wij moesten ook de ruimte vergroten om mogelijk te maken dat het Centraal Fonds een saneringsheffing van deze omvang kon opleggen. Dat soort voorbereidende handelingen was ook aan de orde.

De **voorzitter**: Dan komt er 2 miljard uit de bus. Wie bepaalde of dat een goed resultaat was?

Mevrouw **Spies**: Uiteindelijk deed ik dat.

De **voorzitter**: Dat was een goed resultaat?

Mevrouw **Spies**: Het was het minst slechte. Goed wil ik het nog steeds niet noemen en als je daar tegenover zet dat er in ieder geval weer gebouwd kon worden, dat alle risico's daarmee verdwenen waren, dat iedereen weer wist wat hem te doen stond en dat iedereen vooruit kon, blijft 2 miljard een afschuwelijk groot bedrag vooral voor al die huurders die daar nog dagelijks de ellende van ondervinden. Maar de risico's die er zijn als je dat niet doet en op een nog veel groter bedrag -- daarover hebt u ook allerlei berekeningen voorgeschoteld gekregen -- wilde ik in ieder geval niet voor mijn verantwoordelijkheid nemen.

De **voorzitter**: Een belangrijke vraag is natuurlijk of, als je uitkomt op 2 miljard, er inderdaad dat stuk verlies in zit dat die banken op zich zouden moeten nemen.

Mevrouw **Spies**: Dat is iets wat op de balansen en in de jaarrekeningen van de banken zichtbaar moet worden. Die 2 miljard is de schade voor Vestia en de overige corporaties.

De **voorzitter**: Maar als het uitgangspunt was dat die banken een deel van de pijn moeten dragen, wil je toch zeker van zijn dat dat gebeurt? Hoe is dat gecheckt?

Mevrouw **Spies**: Nou ja, in de onderhandelingen krijg je daar natuurlijk wel een indruk van. Op basis van allerlei inschattingen die je daarvan probeert te maken, durf je een term sheet te accepteren die op dit bedrag uitkomt.

De **voorzitter**: Hoe verhield het afkopen van die 2 miljard zich op dat moment tot de negatieve marktwaarde van de derivatenportefeuille van Vestia?

Mevrouw **Spies**: Die schommelde op dat moment ook weer in alle hevigheid. Ik geloof dat de rente een dag later weer verder zakte, maar dat die een dag ervoor weer iets hoger was. Er zaten schommelingen in de bandbreedte, zoals u zelf net ook aangaf. In de vier weken waarin de onderhandelingen op het scherpst van de snede gevoerd werden, is het weleens 1,8 geweest maar ook 2,3.

De **voorzitter**: Maakte iemand, bijvoorbeeld Financiën, in die dagen nog een berekening van wie welk deel voor zijn kiezen kreeg? Ik doel op de marktwaarde op die datum versus 2 miljard afkoop.

Mevrouw **Spies**: Wat onze inzet in de onderhandelingen betreft zeker wel. In de taskforce is dat soort berekeningen gemaakt. We hadden veel minder zicht op en kennis van het verlies aan de kant van de banken. Dat konden we dus met een veel minder grote nauwkeurigheid berekenen.

De **voorzitter**: Was het wel een gegeven voor u en de uwen dat ze verlies namen?

Mevrouw **Spies**: Dat heb ik inderdaad als een feit aangenomen.

De **voorzitter**: We hebben hier ook bedragen gehoord van een paar honderd miljoen. Je zou zeggen dat die niet zomaar uit de lucht komen vallen.

Mevrouw **Spies**: Die zijn wel gewisseld, maar die hadden een veel hoger speculatief karakter dan de berekeningen aan onze kant van de term sheet. Ik ben dus wat voorzichtiger met het formuleren van de financiële kosten voor de banken dan met het formuleren van de financiële kosten waar wij rekening mee moesten houden.

De **voorzitter**: Denkt u dat het totale verlies c.q. de verdeling over de partijen bij een alternatief scenario heel anders zouden zijn uitpakken?

Mevrouw **Spies**: Wij hebben natuurlijk wel gesproken over de verdeling naar rato van die 2 miljard. De gemeente Den Haag heeft zelfs aangedrongen op een andere verdeling, een die minder ten laste kwam van Vestia en die meer ten laste kwam van andere corporaties. Daar heb ik uiteindelijk niet mee ingestemd.

De **voorzitter**: Dat staat even los van haar eventuele positie wanneer de achtervang in werking zou zijn getreden?

Mevrouw **Spies**: Ja.

De **voorzitter**: Maar stel dat er een ander scenario was geweest, bijvoorbeeld een faillissement, dan ... ?

Mevrouw **Spies**: Dan ... U hebt er nog niet expliciet naar gevraagd, maar ik heb in die maanden ook intensief contact gehad met wethouder Norder van Den Haag en wethouder Karakus van Rotterdam en ook wel met andere gemeenten waar Vestia veel bezit had. Daar waren de zorgen natuurlijk ook heel groot. Het gold echter specifiek voor Den Haag en Rotterdam vanwege

hun achtervangpositie. Het faillissementsscenario is ook met hen besproken en werd als weinig aantrekkelijk beoordeeld.

De **voorzitter**: Vanwege de daarmee eventueel gemoeide bedragen voor de achtervang?

Mevrouw **Spies**: Ja, vanwege de achtervang.

De **voorzitter**: Het woord is aan de heer Bashir.

De heer **Bashir**: Mevrouw Spies, we hebben net besproken dat een derde deel van de kosten voor de banken zou zijn. Was dat uw mandaat of had de heer Molenaar dat bedacht?

Mevrouw **Spies**: Dat hebben we als inzet met elkaar geformuleerd. Voordat die onderhandelingen begonnen, is dat dus wel gedeeld.

De heer **Bashir**: Ik bedoel natuurlijk de heer Van der Moolen.

Mevrouw **Spies**: Ja, dat begreep ik. Ik veronderstelde zomaar dat u de heer Van der Moolen bedoelde.

De heer **Bashir**: Juist. Maar nogmaals, was dat uw mandaat? U zegt dat het vooraf met elkaar is besproken.

Mevrouw **Spies**: Als u vraagt of ik opdracht heb gegeven om tot een precieze verdeling te komen van een derde, een derde en een derde, is het antwoord nee. Als u vraagt of ik heb gezegd dat ook de banken dit moesten voelen in hun portemonnee, is het antwoord ja.

De heer **Bashir**: Waar kwam die een derde dan vandaan?

Mevrouw **Spies**: Als je erover nadenkt, is het natuurlijk een heel arbitraire verdeling. Dat is helemaal waar. Deze kwam echter wel snel naar boven.

De heer **Bashir**: Uit ons onderzoek blijkt dat de banken uiteindelijk niet zijn opgedraaid voor een derde van de kosten, maar voor aanzienlijk minder. Hoe kijkt u daarop terug?

Mevrouw **Spies**: Dan moet u mij eerst uw eigen onderzoeksresultaten presenteren, want nogmaals, ik vond het veel lastiger om te beoordelen welke financiële verliezen de banken zouden lijden dan het was om de kosten voor Vestia en die voor de overige corporaties te beoordelen. Er zijn bij mijn weten heel veel verschillende scenario's de revue gepasseerd voor de kosten voor de banken. Tot op heden hebben weinigen dit heel precies en met een grote zekerheid kunnen berekenen.

De heer **Bashir**: Ons rapport zult u uiteindelijk kunnen lezen. Dit zal op een gegeven moment gepresenteerd worden.

Uit ons onderzoek blijkt ook dat het alternatieve scenario met 100% achtervang van het Rijk is afgewezen door uw collega De Jager. U zei dat hij geen bijzondere invloed heeft gehad. Hoe rijmt u deze zaken?

Mevrouw **Spies**: Dat is ... ehm ... Ik moet het even terughalen. Volgens mij is het in februari weleens aan de orde geweest, ook opnieuw in de ministerraad. Ik moet er met grote terughoudendheid over spreken. Als ik het me goed herinner -- helemaal zeker weet ik het niet -- was er een verzoek van Den Haag en Rotterdam of de Staat wellicht volledig in de achtervangpositie zou kunnen treden, ook van deze gemeenten. Daar ben ik zelf nooit voorstander van geweest. Ik heb vanaf dag één aangegeven dat we dit binnen de spelregels van de financiële solidariteit gingen oplossen.

De heer **Bashir**: Dus u was het eens met collega De Jager?

Mevrouw **Spies**: Ja, absoluut.

De heer **Bashir**: Hij heeft het dus niet afgeschoten? Jullie waren het met elkaar eens?

Mevrouw **Spies**: Ik kan me geen expliciet gesprek hierover herinneren met de heer De Jager. Ik heb zoiets ook nooit serieus voorgesteld.

De heer **Bashir**: Dan komen we op de scenario's die net de revue zijn gepasseerd. U hebt gezegd dat de Kamer daarover niet is geïnformeerd. U hebt uitgelegd dat de Kamer niet vertrouwelijk geïnformeerd wilde worden. Hoe heeft de Kamer dat aangegeven?

Mevrouw **Spies**: Volgens mij hebben we eind januari een vertrouwelijk debat gehad. De Kamer is ook nog een keer vertrouwelijk geïnformeerd door een aantal deskundigen. Toen is er op een gegeven moment een debat geweest waarin de Kamer heeft gezegd: doe je ding, maar kom pas bij ons terug als je het hele verhaal in het openbaar kunt vertellen.

De heer **Bashir**: Wie waren dat? Waren dat alle fracties?

Mevrouw **Spies**: De vaste Kamercommissie.

De heer **Bashir**: Alle Kamerfracties hebben dat aangegeven?

Mevrouw **Spies**: Er is geen stemming geweest in die vaste Kamercommissie. Die vindt ook niet plaats in vergaderingen van vaste Kamercommissies. Er was wel een conclusie van de voorzitter tijdens dat overleg.

De heer **Bashir**: Hebt u zelf nog overwogen om de Kamer wel vertrouwelijk te informeren over de verschillende scenario's?

Mevrouw **Spies**: Nee, op dat moment niet meer.

De heer **Bashir**: U bent zelf ook Kamerlid geweest. Je wilt natuurlijk de regering kunnen controleren. Er passeerden heel veel scenario's de revue en er waren grote bedragen mee gemoeid. Ondanks dat hebt u niet overwogen om de Kamer toch te informeren?

Mevrouw **Spies**: Ik ben inderdaad een jaar of acht Kamerlid geweest, met heel veel plezier. Daarom vond ik het ook zo belangrijk om de Kamer vertrouwelijk te informeren.

De heer **Bashir**: Dat hebt u gedaan in het begin.

Mevrouw **Spies**: Maar een van de gulden regels die ik tijdens het Kamerlidmaatschap ook heb geleerd, is dat de Kamer niet meeonderhandelt. Dat was op een gegeven moment ook helder. De minister onderhandelt en de Kamer beoordeelt het onderhandelingsresultaat.

De heer **Bashir**: Tot slot. Op een gegeven moment is het contract gesloten met de banken, of is er een afkoopbedrag afgesproken. Daarover is de Kamer ook niet vooraf geïnformeerd?

Mevrouw **Spies**: In mijn herinnering hebben we op de 18e juni ogenblikkelijk en eerder dan ik de media te woord heb gestaan, een brief aan de Kamer gezonden met deze conclusie.

De heer **Bashir**: Deze conclusies waren toen al definitief?

Mevrouw **Spies**: Die waren toen al definitief.

De heer **Bashir**: Dus de Kamer kon die niet meer terugdraaien?

Mevrouw **Spies**: Nee, dat heeft de Kamer ook niet gedaan.

De heer **Bashir**: Stel dat de Kamer daar iets over te zeggen had willen hebben, dan was dat niet mogelijk omdat u dat contract al had gesloten?

Mevrouw **Spies**: Dan had ze een debat met deze minister moeten voeren en mij terug moeten sturen naar de onderhandelingstafel, maar dat is niet gebeurd.

De heer **Bashir**: Dat was het, voorzitter.

De **voorzitter**: Dank mijnheer Bashir.

Schorsing van 14.46 uur tot 14.58 uur.

De **voorzitter**: Mevrouw Spies, we gaan meteen door met het verhoor. Het woord is aan collega Groot.

De heer **Groot**: Mevrouw Spies, u had natuurlijk veel te doen met Vestia, maar daarnaast was er de Herzieningswet. Die hebt u door de Tweede Kamer geloodst. U erfde die wet van minister Donner, die op zijn beurt die wet weer overnam van minister Van der Laan. Minister Donner had er een aantal aanpassingen in doorgevoerd en u nam die wet van minister Donner over. Hebt u nog overwogen om veranderingen aan te brengen in het wetsvoorstel van minister Donner, toen u dit bij de Tweede Kamer indiende?

Mevrouw **Spies**: Nee. Ik heb vooral ... Op een gegeven moment is er wel een gesprek gevoerd met de Tweede Kamer over de vraag of de Herzieningswet behandeld zou worden. Ik heb er bij de Kamer zeer op aangedrongen om het wetsvoorstel in deze vorm mondeling te behandelen, omdat er naar mijn stellige overtuiging een aantal maatregelen in dit wetsvoorstel zaten die het toezicht iets zouden versterken. Zo hebben we er ook met de Kamer over gesproken. Er zaten -- zitten -- een aantal dingen in die no regret zijn, die ik dus zonder spijt, met welke toekomstige beleidswijzigingen dan ook, ingevoerd wilde hebben. Hierdoor stelden we ons beter in staat om het toezicht handen en voeten te geven. In die tijd lag er ook al de motie over deze parlementaire enquête, die door de Kamer aanvaard was. Heel beleidsrijke wijzigingen doorvoeren was dus een stukje ingewikkelder geweest. We zijn in goed overleg tot de conclusie gekomen dat het verstandig zou zijn om dit wetsvoorstel plenair te agenderen en te behandelen, in de vorm zoals ik dat had georven, om het maar even zo te zeggen.

De heer **Groot**: Intussen was de brand uitgebroken. We hadden Vestia en een aantal andere incidenten. Ik kan me ook voorstellen dat je naar aanleiding van die Vestia-casus tot een aantal aanscherpingen in die wet komt. Waarom is dat niet overwogen?

Mevrouw **Spies**: Ik sloot zeker niet uit dat er nog een aantal verdergaande aanscherpingen of aanpassingen in het toezicht wenselijk zouden zijn, maar ik had ook besloten, met instemming van de Kamer, om de commissie-Hoekstra in het leven te roepen, die specifiek de vraag voorgelegd kreeg tot welke consequenties de ervaringen met Vestia in het toezicht moesten leiden. Ik heb toen heel pragmatisch een keus gemaakt. Het wetsvoorstel was onder alle omstandigheden gewenst, omdat het bijvoorbeeld de aansprakelijkheid van bestuurders en leden van de raad van commissarissen regelde, omdat het een aantal handvatten bood die we helaas, tot op de dag van vandaag, nog niet hebben. Die zouden in ieder geval iets meer body aan het toezicht geven. Ik wilde een eventuele volgende stap graag met de aanbevelingen van de commissie-Hoekstra in overweging nemen.

De heer **Groot**: Er zat dus eventueel een vervolg aan. Toch heeft oud-minister Donner hier vanochtend verklaard dat met de sturingsfilosofie in deze Herzieningswet er, ten opzichte van de plannen van Van der Laan, een stap terug werd gedaan naar meer zelfregulering. Was er geen aanleiding om naar aanleiding van de ervaringen met Vestia een en ander te heroverwegen?

Mevrouw **Spies**: Dat was voor mij op dat moment geen aanleiding. Ik wilde proberen om snel een aantal verbeteringen in het toezicht mogelijk te maken. Dat was voor een deel ook een heel pragmatische overweging. Daar komt ook bij dat in datzelfde wetsvoorstel de scheiding tussen DAEB en niet-DAEB een plek had gekregen. We waren al door de Europese Commissie in gebreke gesteld omdat we haar wensen hieromtrent nog steeds niet geformaliseerd hadden. Ik vond het tempo en het pragmatisch regelen van een aantal dingen als eerste stap, eventueel in afwachting van een volgende stap, belangrijker dan eventueel nog weer verdergaande wijzigingen.

De heer **Groot**: Ik begrijp dat er geen tijd was om beleidsrijke wijzigingen aan te brengen, maar het zou heel eenvoudig geweest zijn om een aantal zaken die minister Donner uit de Herzieningswet had gesloopt, erin terug te brengen. Dan kun je denken aan allerlei bepalingen die het interne toezicht meer tanden geven. Bij minister Donner was er bijvoorbeeld sprake van een voorschrift dat er geen eenhoofdige leiding meer mocht zijn. Daarnaast werd het aantal bestuursmandaten beperkt. Denk aan de maximale hoeveelheid investeringen die een bestuurder in zijn eentje kon doen. Al dat soort aanscherpingen in het toezicht had u zo weer in de wet kunnen brengen.

Mevrouw **Spies**: Die zijn er niet allemaal uitgehaald.

De heer **Groot**: Een heel aantal wel.

Mevrouw **Spies**: U noemt de maximering van de beslissingsbevoegdheid van het bestuur. Als ik het goed heb, stond die er gewoon nog steeds in. Het directief voorschrijven dat er nooit meer, bij welke corporatie dan ook, een eenhoofdige raad van bestuur mag zijn, vind ik ook inhoudelijk niet wenselijk. Je moet de organisatie van een heel kleine corporatie, met 2.000 tot 3.000 verhuureenheden, namelijk niet topzwaar willen maken.

Er zaten dus verschillende elementen in op basis waarvan ik tot de conclusie ben gekomen dat we het wetsvoorstel zoals de heer Donner dat bij de Kamer had ingediend, waarvoor de Kamer de schriftelijke behandeling ook had afgerond, door konden geleiden naar de plenaire behandeling. Juist op dit punt zijn er tijdens de plenaire behandeling ook geen of nauwelijks amendementen ingediend. Ik constateer dus dat het wetsvoorstel zoals het er lag ook op dit punt een heel brede politieke steun had en heeft gekregen.

De heer **Groot**: Er zijn natuurlijk ook veel amendementen afgewezen. Het ging bijvoorbeeld ook om het vastleggen van minimale kwaliteitseisen voor leden van de raad van bestuur op het gebied van opleiding en ervaring, of om een maximale zittingsduur voor leden van de raad van commissarissen.

Die zaken zijn er allemaal uitgehaald, maar die had u er makkelijk in terug kunnen brengen.

Mevrouw **Spies**: Dat kun je ook bij AMvB doen.

De heer **Groot**: Je kunt het ook in de wet doen en er lag al eens eerder een wet klaar.

Mevrouw **Spies**: Ik vind het wettelijk vastleggen van dat soort dingen ... Maar dat is wellicht een verschil van inzicht over de vraag wat je in de wet in formele zin vastlegt of in AMvB's of ministeriële regelingen. De commissie-Hoekstra heeft inderdaad geadviseerd om een "fit and proper"-test in te voeren voor leden van de raad van bestuur en de raad van commissarissen.

De heer **Groot**: Daar dringt de sector ook zelf op aan.

Mevrouw **Spies**: Ik zie ook dat de huidige minister dit in zijn novelle overneemt. Dat lijkt me heel goed.

De heer **Groot**: Dat had u dus ook ... ?

Mevrouw **Spies**: Dat had ik wellicht bij AMvB, of weet ik veel wat, ook nog opgenomen.

De heer **Groot**: U had het ook meteen in de wet kunnen doen.

Mevrouw **Spies**: Ja, maar dat is niet gebeurd.

De heer **Groot**: Dat is niet gebeurd.

Er waren natuurlijk ook vragen gerezen over de taakopvatting van woningcorporaties. Was er bijvoorbeeld door de ss Rotterdam, die boot, aanleiding om nog eens kritisch te kijken naar de taakvelden van woningcorporaties en die verder aan te scherpen in de Herzieningswet?

Mevrouw **Spies**: Daar is het Kamerdebat in belangrijke mate ook over gegaan. Er was overigens een heel gedifferentieerd beeld in de Kamer van voor- en tegenstanders. Ik heb mij sterk gemaakt voor in ieder geval twee taken die de corporaties naar mijn idee hebben. De meest prominente en allerbelangrijkste taak is de volkshuisvestelijke taak. Daarvan afgeleid doen corporaties investeringen voor de leefbaarheid in dorpen, steden en wijken. Ik heb in ieder geval geprobeerd om dat ook vast te houden in de wet. Dat was nog een heel gevecht. Er waren namelijk ook heel wat fracties in de Tweede Kamer die dat hele element "leefbaarheid" wilden schrappen. Dat vond ik een heel slecht idee. Gelukkig heeft dat amendement geen meerderheid behaald.

Het verder definiëren van hetgeen je onder die leefbaarheid verstaat, is natuurlijk steeds een onderwerp van discussie geweest. Een van de ambities was ook om dat begrip in nadere regelgeving verder te omschrijven. Dat die twee poten, de volkshuisvestelijke taak en taken op het gebied van de leefbaarheid, tot de kerncompetenties van de corporaties behoren, staat voor mij in ieder geval als een paal boven water.

De heer **Groot**: Oké. In dat Kamerdebat zijn inderdaad een heleboel amendementen ingediend. Een aantal werd ook aangenomen. Dat betekende toch een aanscherping. Wat vond u daar in zijn algemeenheid van?

Mevrouw **Spies**: Ik vond dat een deel van de amendementen wel heel veel extra administratieve lasten met zich meebracht, ook voor de corporaties. Het is altijd heel ingewikkeld om een goede modus te vinden in wet- en regelgeving. De verleiding om op basis van incidenten in de, zoals ik dat noem, risico-regelreflex te stappen, is wel heel groot. Bij de behandeling van het wetsvoorstel heb ik geprobeerd daarvoor te waken.

De heer **Groot**: Een van de amendementen ging bijvoorbeeld over het algemeen verbindend verklaren van de governancecode. Het overgrote deel van de woningcorporaties onderwerpt zich daar al aan. Waarom zou het

extra administratieve lasten met zich meebrengen als ook de kwaadwillende onder dat regime gebracht zouden worden?

Mevrouw **Spies**: Nu pakt u er een ander amendement uit.

De heer **Groot**: We lopen even een paar amendementen na.

Mevrouw **Spies**: Dat is prima. Deze had in termen van administratieve lasten misschien niet zo veel betekend. In het Tweede Kamerdebat heb ik over dit amendement betoogd dat die governancecode een heel goed instrument is. Ik ben er ook een groot voorstander van dat deze branchebreed gedragen wordt en via de visitaties gecontroleerd en nageleefd wordt.

Ik was er echter geen voorstander van om een publiekrechtelijk instrument van toezicht te gebruiken voor het algemeen verbindend verklaren. Dat is namelijk in zijn aard een andersoortige aanpak. Dan ga je dus een privaatrechtelijk en een publiekrechtelijk systeem mengen.

De heer **Groot**: Indertijd gebruikte u bij dit amendement wel degelijk ook het argument van de administratieve lasten. U vond dat het algemeen verbindend verklaren dus wel op verzoek had gekund, als dat vanuit de branche kwam?

Mevrouw **Spies**: Ja.

De heer **Groot**: U ontraadde ook een verplichte vierjaarlijkse visitatie. Dan gaat het om het amendement-Berndsen/Van Bochove. Waarom geloofde u niet in dit instrument?

Mevrouw **Spies**: Ik geloof zeer in het instrument van visitatie. Absoluut. Net zoals ik zeer in het instrument van de governancecode en branchebrede codes geloof.

De heer **Groot**: Het gaat er toch juist om, de corporaties die zich daar niet aan willen onderwerpen, onder de wet te brengen?

Mevrouw **Spies**: Dan krijg je dus opnieuw een vermenging van privaatrechtelijk en publiekrechtelijk. Daar ben ik geen voorstander van. Daarom heb ik dat amendement ontraden, niet omdat het instrument van de visitatie niet geschikt is.

De heer **Groot**: Tot slot. U ontraadde ook een amendement van Lucassen. Dat behelsde dat bestuurders die eerder een aanwijzing hadden gekregen of anderszins in de fout waren gegaan niet nog langer bestuurder konden zijn van een woningcorporatie. U zei dat u als alternatief de woningcorporaties zelf op dit soort gevallen zou aanspreken. Denkt u dat dit hetzelfde effect heeft?

Mevrouw **Spies**: Ik vind dat je niet moet uitsluiten dat mensen van hun fouten leren. De strekking van het amendement was dat iemand die ooit tekort was geschoten als bestuurder of toezichthouder voor het leven niet meer in een bepaalde sector actief mocht zijn. Dat vond ik echt te absoluut geformuleerd. Daar kun je in voorzien door die "fit and proper"-test. Dat is nu ook het voorstel. Dan beoordeel je mensen op de kwaliteiten die ze meebrengen op het moment van. Dat lijkt mij in alle eerlijkheid een beter instrument dan het bannen van mensen die ooit tekort zijn geschoten, op wat voor manier dan ook, uit een bepaalde sector. Strafrechtelijke veroordelingen zijn misschien een ander verhaal, maar het amendement had een veel ruimere strekking.

De **voorzitter**: Ik geef het woord aan de heer Mulder.

De heer **Mulder**: Collega Groot had het net over het algemeen verbindend verklaren van een governancecode. U zegt dat u dat had gedaan als de sector dat had gewild. Het boeiende is dat de sector dat graag wilde. De heer Calon en de heer Van Leeuwen hebben daar vaak voor gepleit.

Mevrouw **Spies**: Op die vraag moet ik u het antwoord schuldig blijven. Dat staat me niet heel scherp voor de geest. Bij het ontraden van het

amendement ging het mij erom dat ik geen vermenging wilde van twee verschillende systemen.

De heer **Mulder**: Hoe bedoelt u dat eigenlijk: geen vermenging van twee verschillende systemen?

Mevrouw **Spies**: Het vrijwillige branchebrede systeem van bij elkaar in de keuken kijken, het elkaar visiteren en ga zo maar door, juich ik zeer toe. Dat is disciplinerend, je kunt ervan leren en het is buitengewoon heilzaam als je af en toe de spiegel voorgehouden krijgt via een visitatie. Dat is, wat mij betreft, aan de brancheorganisatie en aan de leden daarvan. Het wettelijk toezicht hoort in de wet verankerd te zijn en heeft een publiekrechtelijk karakter. Dat is in mijn beleving andersoortig dan datgene wat je op basis van vrijwilligheid in een bepaalde branche met elkaar afspreekt.

De heer **Mulder**: U zei dat u niet wilde vervallen in datgene wat in jargon de "risico-regelreflex" heet. Hoe wilde u incidenten in de sector dan wel voorkomen?

Mevrouw **Spies**: Ik denk dat geen enkel systeem bestand is tegen het moedwillig om de tuin leiden en het doen van verkeerde dingen door individuen. Laat ik daar mee beginnen. Ik denk dat we daar in ieder geval bij de Vestia-casus -- daar kan ik het beste over oordelen -- mee van doen hebben gehad. Als we de veronderstelling hebben dat we ieder incident, in welke sector dan ook, via wet- en regelgeving kunnen voorkomen, vrees ik dat we in een niet-bestaande wereld terechtkomen. Ik vind absoluut dat we moeten bekijken waar het toezicht en de samenwerking tussen verschillende instanties verbeterd kunnen worden. Dat was precies de strekking van de opdracht die ik aan de commissie-Hoekstra heb gegeven. Als ik hier de stelling zou verdedigen dat we ieder incident kunnen voorkomen door aanscherping van wet- en regelgeving, zou dat bezijden de waarheid zijn, volgens mij.

De heer **Mulder**: Ik ga verder naar het Waarborgfonds Sociale Woningbouw. Had u zicht op datgene wat het WSW precies deed?

Mevrouw **Spies**: Daar heb ik wel zicht op, ja.

De heer **Mulder**: Had u daar voldoende zicht op?

Mevrouw **Spies**: Het WSW heeft een onafhankelijke taak. In het geval van garanties en borgstellingen en in het reguliere overleg dat we met hen hadden, bespraken we wat zij deden en wat er binnen de volkshuisvesting aan de hand was.

De heer **Mulder**: U had dus goed zicht op het WSW, vindt u?

Mevrouw **Spies**: Voldoende.

De heer **Mulder**: Vindt u het verstandig dat het WSW in uitzonderingsgevallen tijdelijk liquiditeitssteun mag geven?

Mevrouw **Spies**: Dat kan in bepaalde situaties wenselijk zijn.

De heer **Mulder**: Het WSW mocht dit dus doen. Het gevolg daarvan was dat corporaties de zogeheten margin calls gingen betalen met de liquiditeitssteun.

Mevrouw **Spies**: Dat is bij een aantal corporaties het geval geweest, maar ook hierbij geldt dat je, net als bijvoorbeeld bij het instrument van een derivaat, niet de verkeerde manier van gebruik van een instrument aanleiding moet laten zijn voor een algeheel verbod.

De heer **Mulder**: Het heeft twee belangrijke nadelen als je liquiditeitssteun mag geven. Normaal gesproken houdt het WSW toezicht op de vraag waar het bedrag van de geborgde lening aan wordt besteed, namelijk aan projecten. Dan weet je wat het risico is. Dat doet het dan echter niet meer.

Als derivatenbanken bovendien weten dat die margin calls worden geborgd en dat men die corporatie niet failliet zal laten gaan, zal dit leiden tot, wat men noemt, een moral hazard. De bank weet: hé, die corporatie kan niet failliet, dus die kan ik volpompen met derivaten.

Mevrouw **Spies**: Ja, en ook hierbij geldt dat alles waar "te" voor staat, niet gewenst is. Natuurlijk zijn er situaties waarin je die liquiditeitstekorten helemaal niet via het WSW moet laten borgen. De stapeling waar Vestia mee geconfronteerd werd, was natuurlijk heel gruwelijk. Dat laat onverlet dat er ook individuele gevallen kunnen zijn waarin het misschien wel verstandig is, tot een zekere omvang en ga zo allemaal maar door. Nu in het algemeen zeggen dat het niet mag en dat het nooit meer zal gebeuren, zeker niet als het gaat om diensten van algemeen economisch belang, lijkt me een te rigide opdracht aan het WSW.

De heer **Mulder**: U zei net dat geen enkel stelsel bestand is tegen risico's, maar hierbij haal je juist de risico's weg. De bank denkt: joh, ik pomp ze helemaal vol met derivaten, want ze gaan toch niet failliet. Dat is toch een stelselprobleem?

Mevrouw **Spies**: Nee, je moet een stelsel zo goed mogelijk inrichten op het voorkomen van risico's. Uw stelling was dat incidenten voorkomen kunnen worden door een aanscherping van wet- en regelgeving. Ik heb aangegeven dat geen stelsel bestand zal zijn tegen het moedwillig verkeerd handelen van individuen. Wet- en regelgeving die gericht is op ieder incident, in welk stelsel dan ook, of het nu de volkshuisvesting, het onderwijs of de zorg betreft, is een utopie.

De heer **Mulder**: Voelde u zich ook verantwoordelijk voor de samenwerking tussen het Centraal Fonds en het WSW?

Mevrouw **Spies**: Ik had er in ieder geval belang bij dat die samenwerking goed verliep.

De heer **Mulder**: U had er belang bij. Ik denk nogal een groot belang, of niet?

Mevrouw **Spies**: Zeker weten.

De heer **Mulder**: Verliep die samenwerking ook goed?

Mevrouw **Spies**: Die schuurde af en toe wat, maar ik heb die vooral kunnen beoordelen in de Vestia-casus. Als het heel spannend is, proberen mensen elkaar weleens de hete aardappel toe te spelen. Niets menselijks is wie dan ook vreemd. Dat geldt dus ook voor het WSW, het CFV en de rijksdienst.

De heer **Mulder**: Wat hebt u gedaan toen het, zoals u zegt, "schuurde"?

Mevrouw **Spies**: Er zijn weleens media-uitlatingen geweest van de toenmalige directeur van het WSW en de toenmalige directeur van het CFV. Ik heb steeds gezegd: "Heren, dat doen we niet. We gaan niet, terwijl we de brand nog aan het blussen zijn, het eigen straatje schoonvegen. We hebben hier aan tafel nu maar één verantwoordelijkheid, namelijk om met elkaar een zo goed mogelijke oplossing vinden voor het Vestia-debacle. Achteraf zullen we door een onafhankelijke partij, de commissie-Hoekstra, laten beoordelen hoe ieder van ons heeft gefunctioneerd en welke dingen goed of niet goed zijn gegaan bij ieder van ons, maar dat is nu even niet relevant. We moeten nu die brand proberen te blussen."

De heer **Mulder**: U hebt dus gezegd dat de commissie-Hoekstra naar die samenwerking zou kijken?

Mevrouw **Spies**: Daar gaat ook ... Daar gaat die commissie-Hoekstra naar kijken, ja.

De heer **Mulder**: Ook?

Mevrouw **Spies**: Ik wilde er tijdens het oplossen van het vraagstuk-Vestia vooral geen last van hebben.

De heer **Mulder**: En daarna? Daarna waren er in uw periode namelijk problemen met Portaal en WoonInvest. Had u daarvoor al gedacht: ik heb mijn lessen geleerd uit de casus-Vestia, wat betreft de samenwerking tussen het WSW en het Centraal Fonds?

Mevrouw **Spies**: Nou, in mijn beleving was er bij WoonInvest en Portaal geen enkele belemmering in de samenwerking tussen het WSW en het Centraal Fonds. Portaal en WoonInvest hadden hun eigen problemen veroorzaakt door, weliswaar in mindere omvang, vergelijkbare risicovolle financiële producten te kopen. Zoals ik dat bij Vestia heb gedaan in de eerste week van mijn aantreden, heb ik in de laatste week van mijn ministerschap de directeur-bestuurder en de raad van commissarissen van zowel WoonInvest als Portaal op het departement gehad.

De **voorzitter**: Mijnheer Groot, u gaat weer verder.

De heer **Groot**: We gaan naar de derivaten. Op 5 september 2012 kondigt u beleidsregels aan voor het gebruik van derivaten. Daarmee werd het toepassen van derivaten heel sterk ingeperkt. Dat was een nieuwe circulaire die u uitbracht. Was dit in uw ogen nieuw beleid of was het vastlegging van een praktijk die al langer bestond, in de vorm van de circulaires MG 94-31 en MG 2001-26?

Mevrouw **Spies**: In ieder geval waren de circulaires waar u op duidt, vrij algemeen. Ik had er behoefte aan om binnen de kaders van die circulaires in ieder geval een scherpere duiding te geven aan het instrument "derivaat" en het gewenste en ongewenste gebruik daarvan.

De heer **Groot**: U kende alle twee de circulaires wel?

Mevrouw **Spies**: Ja.

De heer **Groot**: Waren ze naar uw oordeel nog van kracht op het moment dat u met een nieuwe kwam?

Mevrouw **Spies**: Volgens mij zijn beide nooit ingetrokken.

De heer **Groot**: Dus hebben ze rechtskracht.

Mevrouw **Spies**: Dus hebben ze nog steeds rechtskracht. Maar ik denk dat in de tijd van het opstellen van die circulaire, in 1994 en 2001, het soort financiële producten dat we later bij Vestia hebben leren kennen, in de vorm van die derivaten met die giftige clausules, nog niet op de markt was. Ik weet dat niet zeker, maar ik vermoed dat dergelijke financiële producten rond 2002 bedacht zijn en een grote vlucht hebben genomen. Ik vond het dus nodig om die circulaire in september te publiceren, om ervoor te zorgen dat er geen enkel misverstand meer kon bestaan binnen de sector over het ongewenste gebruik van bepaalde vormen van derivaten.

De heer **Groot**: Die eerdere circulaire waren eigenlijk al duidelijk genoeg, want die gingen over het niet innemen van speculatieve posities. Er mocht geen sprake zijn van open posities of bankiersactiviteiten. Dit gebeurde naar aanleiding van opties. Het lijkt me duidelijk genoeg. Wie was er verantwoordelijk voor de naleving van die eerdere circulaire? Het Waarborgfonds? Het Centraal Fonds? Het ministerie?

Mevrouw **Spies**: Ik denk als financieel toezichthouder het Centraal Fonds.

De heer **Groot**: Heeft het Centraal Fonds die taak voldoende waargemaakt naar uw opvatting?

Mevrouw **Spies**: Ik moest achteraf constateren dat er verschillende interpretaties mogelijk waren en dat die circulaire wellicht niet expliciet en niet duidelijk genoeg waren. Ik wilde in ieder geval geen misverstand laten bestaan over de vraag in welke zin ik derivaten wel of geen goed instrument vond.

De heer **Groot**: Heeft het Centraal Fonds in uw tijd weleens gevraagd om meer instrumenten om toezicht te kunnen houden?

Mevrouw **Spies**: In mijn herinnering niet. Nee, dat kan ik me niet herinneren.

De heer **Groot**: Was u ervan op de hoogte dat er een soort informele afspraak was tussen het Waarborgfonds en het Centraal Fonds dat het Waarborgfonds toezicht zou houden op de derivaten?

Mevrouw **Spies**: Ik heb begrepen dat het Waarborgfonds de raamcontracten kende, maar niet alle specifieke contracten die daar soms onder lagen. Met name in deze contracten zaten die giftige clausules.

De heer **Groot**: Het gaat even om het toezicht op het gebruik van derivaten. Dat nam het Waarborgfonds voor zijn rekening. Het Centraal Fonds keek daar lange tijd niet naar. Was u op de hoogte van die afspraak?

Mevrouw **Spies**: Nee.

De heer **Groot**: Dat er informeel een soort taakverdeling was afgesproken?

Mevrouw **Spies**: Nee.

De heer **Groot**: Dan de raamovereenkomsten, de ISDA's. Had u moeten weten dat dit soort raamovereenkomsten en toezichtbeperkende clausules bestonden?

Mevrouw **Spies**: Ik denk dat ik dat had moeten weten. Want je kunt, als eindverantwoordelijke voor het toezicht, toch moeilijk ... Als ik dat had geweten, waren we, denk ik, met zijn allen wel eerder in stelling gekomen. Als je weet dat er producten in omloop zijn die de facto het toezicht onmogelijk maken, heb je te maken met een situatie die strijdig is met het

BBSH. Daar hadden we vanuit onze toezichhoudende verantwoordelijkheid op moeten interveniëren.

De heer **Groot**: Eerder kunnen ingrijpen. In de Kamer, tijdens een algemeen overleg over Vestia op 8 maart 2012, hebt u gesteld dat er voor het eerst sprake was van derivaten die toezicht buiten werking stelden, maar dat was natuurlijk al veel vaker het geval.

Mevrouw **Spies**: Of dat veel vaker het geval was, durf ik niet met zekerheid te zeggen. Het was in ieder geval bij Vestia het geval.

De heer **Groot**: U hebt toen niet onderzocht bij welke corporaties dat nog meer het geval was?

Mevrouw **Spies**: Zeker wel. We hebben toen geconstateerd dat er bij -- zeg ik uit mijn hoofd -- 33 corporaties sprake was van derivaten met dit soort clauses. Dat hebben we ook aan de Kamer gerapporteerd.

De heer **Groot**: 33. Een jaar later bleken het er 74 te zijn.

Mevrouw **Spies**: Dan is het maar goed dat niemand achterover is gaan leunen na de eerste rapportage, maar dat men heel scherp is blijven kijken naar wat er feitelijk aan de hand was. Dat was toen in ieder geval de eerste rapportage die we aan de Kamer hebben verstrekt. We wilden namelijk weten bij welke andere corporaties dit allemaal aan de orde was.

De heer **Groot**: U zei net dat het toezicht op de derivaten eigenlijk de verantwoordelijkheid is van het Centraal Fonds. Voelt u zich daar ook politiek verantwoordelijk voor?

Mevrouw **Spies**: Ja.

De heer **Groot**: Maar die verantwoordelijkheid is niet waargemaakt in uw tijd?

Mevrouw **Spies**: Je moet achteraf constateren dat we niet wisten dat er financiële producten op de markt waren die naar mijn stellige overtuiging strijdig waren met het BBSH. Op het moment dat we dat wel wisten, zijn we opgetreden, in de eerste plaats door de corporaties aan te spreken en in de tweede plaats door in september, zoals u zelf net al aangaf, die producten dan maar heel expliciet te verbieden.

De **voorzitter**: Mijnheer Mulder aanvullend op dit punt?

De heer **Mulder**: Mevrouw Spies, weet u wat zo vreemd is? In 1994 gaat het mis met derivaten en dan komt er een MG. Daarna gaat het nog een keer mis met derivaten en komt er weer een MG. Ze waren dus verboden, niet alle derivaten maar wel de risicovolle derivaten. Hoe kon er dan toch iets gebeuren met Vestia, terwijl het allemaal verboden was?

Mevrouw **Spies**: Dat is het debat dat we misschien ook al eerder hadden. Het feit dat iets verboden is, betekent niet automatisch dat ieder individu zich ook aan de wet houdt. Ik ben het volstrekt met u eens dat het buiten werking stellen van het wettelijk toezicht, met of zonder die circulaires, alleen al op basis van het BBSH verboden is. Dat laat onverlet dat Vestia in dit geval willens en wetens die derivatencontracten heeft afgesloten.

De heer **Mulder**: U zei ook iets over de toezichthouder. U zei dat die niet precies wist hoe die derivaten in elkaar zaten. Dat was nieuw.

Mevrouw **Spies**: Ja.

De heer **Mulder**: Maar een toezichthouder moet, om er goed toezicht op te kunnen houden, toch precies weten hoe de derivaten in elkaar zitten?

Mevrouw **Spies**: Ik constateer dat het in ieder geval nieuw was voor ons dat dit soort financiële producten in omloop was. Ik heb daar overigens weleens met autoriteiten uit de financiële sector over gesproken en die vonden dat

een stukje minder verbazingwekkend. Dat is in de afgelopen jaren misschien vanuit verschillende perspectieven gezien. Ik heb er uiteindelijk geen enkel misverstand over willen laten bestaan dat deze derivaten ongewenste financiële producten waren en dat ze dus verboden moesten worden.

De heer **Mulder**: Zeker. Maar als de toezichthouder niet kan inschatten hoe die derivaten in elkaar zitten, kun je zeggen dat er iets mis is met de kwaliteit van de toezichthouder. Dan is de vraag wie er politiek verantwoordelijk is voor de kwaliteit van de toezichthouder.

Mevrouw **Spies**: Politiek verantwoordelijk voor de kwaliteit van de toezichthouder, als u spreekt over het Centraal Fonds, is de minister. Die vraag heb ik net ook al beantwoord. Dat was ik dus in de tijd van mijn ministerschap.

De **voorzitter**: Mijnheer Groot, u vervolgt.

De heer **Groot**: Ik heb nog wat vragen over Portaal en WoonInvest. Die corporaties zijn al even langsgekomen. Deze beide corporaties werden op 8 juni 2012 onder verscherpt toezicht van het Centraal Fonds geplaatst. Hebt u toen ook laten onderzoeken of er sprake was van toezichtbelemmerende bepalingen bij deze twee corporaties?

Mevrouw **Spies**: Dat heeft het Centraal Fonds toen zelf gedaan. Daar had het mijn aanmoediging niet voor nodig.

De heer **Groot**: En dat bleek het geval, hè?

Mevrouw **Spies**: Ja.

De heer **Groot**: Maakte Portaal ten onrechte gebruik van de faciliteringsruimte van het Waarborgfonds voor het voldoen aan de margin calls?

Mevrouw **Spies**: Ze heeft daar gebruik van gemaakt en daar de ruimte voor gekregen. Dan kun je niet zeggen dat ze er ten onrechte gebruik van heeft gemaakt.

De heer **Groot**: Het mocht niet, hè?

Mevrouw **Spies**: Als ik het goed heb, is het Waarborgfonds haar op een gegeven moment tegemoetgekomen. Portaal had die derivaten, waarvan we met elkaar hadden geconstateerd dat die strijdig waren met het BBSH. Dat was bij Portaal ook al eerder aan de orde dan het moment van half juni of half juli, dat u net noemde. Doordat zij dit soort producten had, handelde zij dus ook in strijd met de wet.

De heer **Groot**: Je kunt wel tijdelijke liquiditeitssteun geven voor margin calls, maar het is niet de bedoeling dat daar faciliteringsruimte voor gebruik wordt.

Mevrouw **Spies**: Nee.

De heer **Groot**: Dat gebeurde wel. U hebt op 31 oktober 2012 op uw ministerie met beide corporatiebestuurders gesproken. Wat voor indruk kreeg u in dit gesprek? Hoe stelden de bestuurders zich op?

Mevrouw **Spies**: Ik had het idee dat WoonInvest zich heel serieus bewust was van de verkeerde keuzes die ze had gemaakt en dat ze ook met een stevig plan in de weer was om dit te herstellen. Portaal was ook in de weer om dat probleem zo snel mogelijk opgelost te krijgen, maar zij was zich er iets minder van bewust dat dit echt foute boel was.

De heer **Groot**: Dat klinkt een beetje als een understatement. Kunt u dat wat meer toelichten?

Mevrouw **Spies**: Ik vond dat ze weinig blijk van erkenning gaven dat ze de verkeerde keuzes hadden gemaakt.

De heer **Groot**: Zij waren gewoon doorgedaan met het afsluiten van ...

Mevrouw **Spies**: Zij hadden willens en wetens, ook na het bekend raken van het Vestia-debacle, nog derivatencontracten afgesloten met dit soort giftige clausules. Dat vond ik geen sterk verhaal.

De heer **Groot**: Wat betekende dat voor uw vertrouwen in zelfregulering, zelfreinigend vermogen en het interne toezicht bij woningcorporaties?

Mevrouw **Spies**: Ik vond zeker ook dat de rol van de raad van commissarissen bij Portaal beter had moeten zijn. Daarom hebben we op een aantal punten de aansprakelijkheid van de interne toezichthouder een plek gegeven in het wetsvoorstel. Helaas was er nog steeds geen sprake van kracht van wet, zodat de interne toezichthouder nog niet aansprakelijk was. Maar goed, dat is het wetgevingsproces.

Dit is een van de instrumenten die volgens mij heel heilzaam zijn om de interne toezichthouder veel scherper aanspreekbaar en verantwoordelijk te maken voor het werk dat hij of zij doet. Toezicht houden is geen vrijblijvend klusje, maar is een heel serieuze aangelegenheid.

De heer **Groot**: Er was geen aanleiding om de wet verder aan te scherpen?

Mevrouw **Spies**: Dat hadden we net gedaan doordat de Herzieningswet met algemene stemmen in de Tweede Kamer was aangenomen. Daar zaten een aantal verbeteringen in, een eerste stap. Ik heb dat ook nadrukkelijk als eerste stap gezien. In het debat met de Kamer heb ik het zo ook een paar keer verwoord. Ik was natuurlijk zeer gemotiveerd om ook met de aanbevelingen van de commissie-Hoekstra aan de slag te gaan, maar het is nu aan mijn opvolger om dat verder handen en voeten te geven.

De heer **Groot**: De parallellen tussen WoonInvest, Portaal en Vestia zijn natuurlijk evident. Er wordt overmatig gebruikgemaakt van derivaten. Dit leidt tot margin calls en tot grote schade voor die woningcorporaties. De consequenties die eruit getrokken worden, zijn echter heel verschillend. Bij

Vestia moet het hele bestuur het veld ruimen. Dat is bij Portaal en WoonInvest niet het geval. Kunt u toelichten waarom er bij Portaal en WoonInvest niet voor die weg wordt gekozen?

Mevrouw **Spies**: In de eerste plaats is de orde van grootte totaal verschillend. De omvang van de portefeuille bij Vestia is niet te vergelijken met die van WoonInvest en Portaal. Om de problemen bij Portaal of WoonInvest op te lossen, wordt er via de financiële solidariteit ook geen saneringsheffing bij de andere corporaties neergelegd. Dat zijn voor mij twee elementen die echt van een andere grootte zijn en de situatie bij Portaal en WoonInvest ook niet helemaal vergelijkbaar maken met die bij Vestia.

De heer **Groot**: Dus ook hierbij is sprake een pragmatische keuze. Speelde hierbij ook het probleem dat de banken bij een event de derivaten, de afwikkeling konden opeisen? Speelde dat nog een rol?

Mevrouw **Spies**: De liquiditeitsvraagstukken waren van een totaal andere orde dan bij Vestia. Het risico voor een achtervang was dus ook van een totaal andere orde. Dat maakte dat die casussen niet zomaar vergelijkbaar waren.

De heer **Groot**: Het zou natuurlijk wel tot schade hebben kunnen leiden als de banken onmiddellijk ...

Mevrouw **Spies**: Ja, maar dat was schade die binnen Portaal of WoonInvest op te lossen was.

De heer **Groot**: Maar dat is dus niet de reden waarom er bij WoonInvest en Portaal een andere koers is gevaren?

Mevrouw **Spies**: Nee. Bovendien hebben zij beide natuurlijk samen met het Centraal Fonds een plan ontwikkeld. Vestia was daartoe niet bereid, althans niet onder het oude regime, met de toenmalige directeur-bestuurder en de toenmalige raad van commissarissen.

De heer **Groot**: In juni 2012 stuurt u een derivatenonderzoek van het Centraal Fonds naar de Tweede Kamer. Hieruit blijkt dat vier woningcorporaties zakken voor de stresstest. Twee corporaties worden onder verscherpt toezicht van het Centraal Fonds geplaatst. Wist u toen bij hoeveel andere corporaties er sprake was van toezichtbelemmerende bepalingen? Hebt u die ook laten afbouwen?

Mevrouw **Spies**: Volgens mij heb ik mij toen gebaseerd op het onderzoek dat wij in maart 2012 naar de Kamer hebben gestuurd. Hieruit kwamen die 33 naar voren. Kennelijk ligt er nu een onderzoek waaruit blijkt dat het er 74 zijn.

De heer **Groot**: Dat klopt.

Mevrouw **Spies**: De boodschap hierin was dat deze derivaten afgebouwd moesten worden. Jazeker.

De heer **Groot**: Dat is ook ...

Mevrouw **Spies**: Daar wordt ook nog steeds toezicht op gehouden, veronderstel ik.

De heer **Groot**: Op 31 oktober 2012 informeert u de Kamer over Portaal en WoonInvest en de maatregelen die het Centraal Fonds, de toezichthouder, heeft getroffen. In de brief die u naar de Kamer stuurt, noemt u die toezichtbelemmerende bepalingen echter niet. Waarom niet?

Mevrouw **Spies**: Dat zou ik niet meer weten. Die brief staat mij niet meer in detail voor ogen.

De heer **Groot**: Als u dat niet meer weet ...

Mevrouw **Spies**: Dat kan ik op dit moment niet terughalen.

De **voorzitter**: Dank mijnheer Groot. We gaan nog een keer naar de heer Bashir.

De heer **Bashir**: Mevrouw Spies, ik kom terug op Vestia. In het onderzoek van de commissie zijn een aantal feiten naar boven gekomen die toch nieuw zijn voor de Tweede Kamer. Zo is in enkele verhoren gesteld dat de totale kosten van het oplossen van het Vestia-debacle hoger zijn dan 2 miljard euro. Hoe hoog de totale kosten zijn, is afhankelijk van de wijze van berekening en vanaf welke periode, vanaf het moment dat het ministerie op de hoogte was of vanaf het moment dat de rente ging zakken. We weten in ieder geval zeker dat de kosten hoger zijn dan 2 miljard. Als je alleen al de kosten van de doorzakoperatie van februari 2012 meeneemt, kom je op 2,6 miljard. Dan heb ik het niet over de andere noodsteunmaatregelen voor Vestia en de rentekosten daarvan die ook weer ten laste komen van Vestia. Dan kom je nog hoger uit dan 2,6 miljard.

Naar buiten toe wordt heel vaak gecommuniceerd dat de kosten voor Vestia 2 miljard euro zijn. Waarom is dat bedrag steeds naar buiten toe gecommuniceerd in plaats van de totale kosten?

Mevrouw **Spies**: Ik zal proberen de verschillende varianten wat af te pellen. Dat bedrag van 2 miljard is steeds gecommuniceerd omdat dat de directe kosten waren van de term sheet. De kosten van de doorzak in februari 2012 hebben een hoog speculatief gehalte. Je koopt namelijk een aantal derivaten af en moet daarvoor een iets hogere rente betalen dan voor die derivaten. Daar komen dus mogelijk extra kosten vandaan.

De heer **Bashir**: Ja. Uit ons onderzoek is gebleken dat dit waarschijnlijk om 700 miljoen euro gaat.

Mevrouw **Spies**: Dat is afhankelijk van het rentepercentage en het moment van afsluiten en ga zo maar door. Dan ga je er ook van uit dat die kosten in het verleden niet gemaakt zouden zijn. Als Vestia nooit aan deze derivaten was gekomen, had ze voor andere bedragen leningen af moeten sluiten tegen een bepaald rentepercentage. Het is zeer de vraag of die hoger, gelijk

of lager waren geweest dan de kosten die ze moest betalen voor het opnieuw afsluiten van die leningen via die doorzakoperatie.

De voordelen van geen liquiditeitsstortingen meer hoeven doen in geval van margin calls en de kosten daarvan, zou je eigenlijk ook weer moeten afzetten tegen de extra kosten van die iets hogere rente. Er zijn allemaal onzekerheden in dat soort berekeningen, zeg ik met de kennis die ik heb. De doorzak kan dus hogere, lagere, of gelijke kosten met zich hebben meegebracht. Er zijn allerlei varianten op denkbaar. Daarom hebben we steeds die 2 miljard als kosten van de term sheet, van de afkoop op dat moment, genoemd.

Ben je er dan na die 2 miljard? Nee, dat denk ik niet. Het is natuurlijk ook heel goed denkbaar dat er gevolgschade optreedt. Bij een volgende lening moet je namelijk misschien wel een iets hogere rente betalen. Op het moment dat je in het kader van je herstelplan heel veel woningen moet verkopen, kan dat een prijsdrukkend effect hebben op die woningen. Dat soort gevolgschade kan zeker de consequentie zijn van het herstelplan dat Vestia op dit moment aan het uitvoeren is. Het zal nog jaren duren voordat je de precieze effecten daarvan kunt uitlijnen. Het is zeker het geval dat er na die 2 miljard nog kosten zijn als gevolg van die afkoop medio juni.

De heer **Bashir**: Eén aspect hebt u nog niet genoemd, namelijk de rentekosten van de liquiditeitssteun. Kunt u daar nog op ingaan?

Mevrouw **Spies**: Van welke liquiditeitssteun?

De heer **Bashir**: Het Waarborgfonds heeft een paar keer liquiditeitssteun gegeven aan Vestia. Daar zaten natuurlijk ook rentekosten aan vast.

Mevrouw **Spies**: Bedoelt u dan de liquiditeitssteun die gegeven is voor mijn aantreden? Dat was namelijk de reden van de ...

De heer **Bashir**: Ja, klopt.

Mevrouw **Spies**: ... oranje vlag gehesen werd.

De heer **Bashir**: Er heeft in februari een doorzak plaatsgevonden, maar daarvoor is ook nog liquiditeitssteun gegeven. Dat was inderdaad voor uw aantreden, als ik mij niet vergis.

Mevrouw **Spies**: Daar zullen ongetwijfeld ook kosten aan verbonden zijn, die dan opnieuw werden belegd met meer derivaten en ga zo maar door. Dan kun je tot een eindeloze optelsom komen van zaken die allemaal te wijten zijn aan wanbeleid, als ik het toch nog even zo mag zeggen, en die ten koste zijn gegaan van de doelgroep van de corporatie, namelijk de huurders.

De heer **Bashir**: Het gaat inderdaad om september 2011. Toen is 1,05 miljard liquiditeitssteun gegeven. Dat was een van de twee steunoperaties.

Mevrouw **Spies**: Maar dat was de omvang van de liquiditeitssteun. De kosten daarvan zijn natuurlijk toch weer anders.

De heer **Bashir**: Klopt. De kosten zijn de rentekosten, die dan door de jaren heen weer bij elkaar opgeteld moeten worden. Kort samengevat, de 2 miljard gaat alleen om de term sheet en niet om de bijbehorende kosten die ook nog apart erbij opgeteld moeten worden?

Mevrouw **Spies**: Ja, dat klopt.

De heer **Bashir**: Mevrouw Spies, we hebben hier ook de heer De Vries gehad, de kasbeheerder van Vestia. Hij heeft in zijn verhoor gesteld: "Door grootspraak van de minister, zo vind ik zelf, is het verlies van 2 miljard er eigenlijk gewoon doorheen geplot, omdat zij dat graag wilde. Dat had heel anders gekund." Kunt u hierop reageren?

Mevrouw **Spies**: Dan tel ik eerst maar tot tien. Dat lijkt mij wijs. Het mag duidelijk zijn dat ik een andere opvatting heb. Laat ik maar zo feitelijk mogelijk proberen te reageren. De heer De Vries gaat er dan van uit dat de rente nooit meer gedaald zou zijn, dat er nooit meer margin calls geweest

zouden zijn en dat Vestia dus nooit meer opnieuw naar het WSW had hoeven voor nieuwe liquiditeitssteun. De feiten zijn dat de rente in ieder geval niet is gestegen, maar op een aantal punten ook nog steeds lager is geworden. Ik denk niet dat het voor Vestia nog heel erg makkelijk zou zijn geweest om iedere keer leningen verstrekt te krijgen, laat staan een borging van die leningen door het WSW. Daar rekent hij zichzelf dus iets te makkelijk rijk, denk ik.

Het lijkt mij bovendien geen optie om nog 40 of 50 jaar contracten met dergelijk grote risico's uit te dienen en willens en wetens te accepteren dat deze het wettelijk toezicht op Vestia ook nog 40 of 50 jaar onmogelijk maken. Je kunt van opvatting verschillen over de snelheid waarmee ik heb gehandeld. Ik werd op 16 december geconfronteerd met dit probleem. We hebben op 18 juni met de banken een term sheet afgesproken. Ik denk niet dat er sprake is van overhaast handelen. Ik denk ook niet dat we niet serieus allerlei alternatieven hebben gewogen. Ik heb zelfs weleens het verwijt gekregen dat het te lang heeft geduurd om die afkoop te realiseren. Dat zeg ik maar even in reactie op de stelling van de heer De Vries.

De heer **Bashir**: Er is ook weleens gesuggereerd dat ze net zo goed 50 jaar hadden kunnen uitzitten, maar u zegt dat dit geen serieuze optie is geweest?

Mevrouw **Spies**: Dat is zeker geen serieuze optie geweest. Ik denk dat niemand de financiële risico's van Vestia nog 40 of 50 jaar met zich mee had willen dragen. Ik denk dat er ook geen financiële instelling meer was ingestapt. Het lijkt me ook niet acceptabel als je als wetgever en als toezichthouder willens en wetens, terwijl je weet wat er aan de gang is, nog 40 of 50 jaar met je armen over elkaar blijft staan en accepteert dat je nog 40 of 50 jaar geen toezicht mag houden. Dat is nog erger.

De heer **Bashir**: Toen ik net het citaat van de heer De Vries voorlas, zei u dat u eerst tot tien moest tellen. Hoe is het mogelijk dat de heer De Vries, met zo'n citaat over een lange termijn van 50 jaar, zo lang bij Vestia heeft kunnen opereren, terwijl de hele sector naar hem opkeek? Hoe kijkt u daarop terug?

Mevrouw **Spies**: Ik vind dat onvoorstelbaar. Ik ken de heer De Vries niet. Ik heb hem ook nog nooit ontmoet of gesproken. Hij schijnt in de sector ook nog weleens als een goeroe gezien te zijn. Dat was denk ik toen het steeds mooi weer was en de bomen tot in de hemel groeiden. Ik vind dat de heer De Vries en Vestia in het algemeen zich er geen rekenschap van hebben gegeven dat ze er primair voor de sociale volkshuisvesting zijn. Ze zijn geen financiële instelling. Ze zijn dus ver afgeraakt van de oorspronkelijke taakstelling van iedere corporatie, namelijk het volkshuisvestelijke aspect, het huisvesten van mensen met een kleine beurs. Als dat niet meer je corebusiness is en je de facto een financiële speculant geworden bent, ben je niet meer bezig met de dingen waarmee je bezig moet zijn.

De heer **Bashir**: Wij hebben hier veel verhooren gehad met heel veel betrokken actoren. U hebt de crisis en de betrokken partijen van nabij meegemaakt. De partijen wijzen voor de schuldvraag eigenlijk allemaal naar elkaar. Onze vraag aan u is: wie wilt u aanwijzen als de schuldige?

Mevrouw **Spies**: En dan bedoelt u de Vestia-casus?

De heer **Bashir**: Inderdaad, ik ben nog steeds bij de Vestia-casus.

Mevrouw **Spies**: In de eerste plaats heeft de dagelijkse leiding bij Vestia de grootste fouten gemaakt. Het interne toezicht heeft gefaald. Vervolgens heeft iedereen in de keten ook boter op zijn hoofd. De accountant heeft dingen niet scherp genoeg gezien. Het WSW heeft geen kennis genomen van de giftige clausules. Het Centraal Fonds heeft zelf aangegeven dat het scherper had moeten zijn. De commissie-Hoekstra stelt denk ik terecht dat ook het ministerie alerter had moeten zijn. We hebben dus in de hele keten niet alert genoeg geacteerd. Daarmee wijs ik dus niet naar anderen, maar wijs ik ook naar het departement. Ik heb geprobeerd om zo goed mogelijk te acteren en deze situatie op te lossen. Dat laat onverlet dat er een groot verlies voor de sector is ontstaan, dat tot op de dag van vandaag bij heel veel mensen pijn doet.

De **voorzitter**: Ik geef nog even kort het woord aan mevrouw Hachchi.

Mevrouw **Hachchi**: Mevrouw Spies, u hebt in de eerste maanden als minister een turbulente periode gekend. U kwam midden in het Vestia-debacle terecht, zoals u dat zelf ook duidt. Vestia deed het corporatiestelsel natuurlijk op zijn grondvesten schudden. Voor de Kamer is dat de aanleiding geweest om deze enquêtecommissie in het leven te roepen. U als minister hebt echter geen aanleiding gezien om te bekijken of er iets mis was in het stelsel. Waarom niet?

Mevrouw **Spies**: Ik ben dat niet helemaal met u eens, als ik zo vrij mag zijn. Overigens heb ik inderdaad turbulente tijden gehad. De portefeuille was ook nog iets groter dan alleen de volkshuisvesting of Vestia, maar daar hebben we het vandaag niet over. Ik heb vanaf dag één gezegd dat de onderste steen boven moest komen en dat er dus ook een extern onderzoek moest komen naar de mate waarin het toezicht toereikend was geweest. Ik heb het stelsel dus in ieder geval op dat punt scherp tegen het licht willen houden. Ik heb geconstateerd dat het stelsel in het oplossen van de situatie bij Vestia, in dat deel waar het de financiële solidariteit betreft -- denk aan de saneringsheffing en het Centraal Fonds -- een stresstest heeft ondergaan die je geen enkele sector toewenst maar die wel houdbaar is gebleken. We hebben de Herzieningswet in de Tweede Kamer behandeld. Deze is met algemene stemmen aanvaard. Hierin hebben we ook een aantal elementen in het stelsel verder verbeterd.

U gaf zelf aan dat er, ik meen begin maart al, tot een parlementaire enquête werd besloten. Het kabinet werd eind april demissionair. Binnen de mogelijkheden die er waren, kan ik het dus niet eens zijn met uw stelling dat ik niks heb gedaan om het stelsel te verbeteren.

De **voorzitter**: Goed, mevrouw Spies, dan zijn we aan het eind gekomen van het openbaar verhoor. Dank u wel.

Sluiting 15.55 uur.